

**UCHWAŁA NR XXX/3/2020
RADY MIASTA PUCKA**

z dnia 27 sierpnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9) i art. 18 ust. 2 pkt 15) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3, ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zmianami) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023 stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Puck.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni po ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady

Piotr Kozakiewicz

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIASTA PUCK

Na lata 2020-2023

Opracowanie: Jolanta Barton-Piórkowska

2019-2020

SPIS TREŚCI.

1.	WSTĘP.....	4-5
2.	PODSTAWA PRAWNA - USTAWA O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI....	5-6
3.	UWARUNKOWANIE PRAWNE.....	6-17
3.1.	Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków	
3.2.	Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	
3.3.	Inne ustawy i rozporządzenia	
3.4.	Prawo międzynarodowe	
3.5.	Zadania i kompetencje organów Gminy Miasta Puck w zakresie ochrony zabytków	
4.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	17-26
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	
4.1.1.	Krajowy Program Opieki nad Zabytkami	
4.1.2.	Narodowa Strategia Rozwoju Kultury z uzupełnieniem na lata 2004-2020	
4.2.	Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	
4.2.1.	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego	
4.2.2.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego	
4.2.3.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego	
4.2.4.	Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego	
4.2.5.	Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Puckiego	
5.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	26-31
5.1.	Strategia rozwoju Gminy Miasta Puck	
5.2.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Puck	
5.3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	
5.4.	Strategie lokalne	
6.	CHARAKTERYSTYKA ZASOBU DZIEDZICTWA.....	31-64
6.1.	Zarys historii miasta Puck z wypunktowaniem najbardziej znaczących zjawisk i wydarzeń	
6.2.	Prezentacja krajobrazu kulturowego	
6.3.	Charakterystyka zasobu zabytków nieruchomych:	
6.3.1.	Układ przestrzenny miasta	
6.3.2.	Architektura obronna	
6.3.3.	Obiekty sakralne:	
	a. kościoły	
	b. klasztor	
	c. kapliczki	
	d. cmentarze	
6.3.4.	Architektura rezydencjonalna	
6.3.5.	Obiekty użyteczności publicznej	

- 6.3.6. Zabytki techniki i przemysłu
- 6.3.7. Obiekty wojskowe
- 6.3.8. Budownictwo mieszkaniowe
- 6.3.9. Zieleń komponowana
- 6.3.10. Zabytki archeologiczne
- 6.3.11. Zabytki ruchome
- 6.3.12. Wartości niematerialne
- 6.3.13. Zasoby muzealne (muzea, regionalne izby pamięci, skanseny).
- 6.3.14. Prawna ochrona zabytków
- 6.4. Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla miasta
- 6.5. Zabytki stanowiące własność miasta.
- 6.6. Obiekty postulowane do wpisu do rejestru zabytków

7.	OCENA STANU ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO Z ANALIZĄ SZANS I ZAGROŻEŃ SWOT (wskazanie regionalnych i ponadregionalnych zasobów dziedzictwa Pucka oraz wyróżniających się walorów krajobrazu kulturowego).....	65-66
8.	ZAŁOŻENIA PROGRAMU.....	66-70
8.1.	Cel programu: wzmocnienie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym Gminy Miasta Puck	
8.2.	Priorytety programu: Priorytet 1: zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta Priorytet 2: ochrona i świadome kształtowanie nadmorskiego krajobrazu kulturowego Pucka Priorytet 3: badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego	
9.	INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU.....	70-71
10.	MECHANIZMY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	71-73
11.	MONITORING I OCENA REALIZACJI PROGRAMU.....	73-74
12.	ANEKSY.....	75-89
	• Literatura przedmiotu • Materiały (dokumentacje, karty ewidencyjne) • Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, archeologicznych i ruchomych • Wykaz kart adresowych aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków 2019	

1. WSTĘP.

Prezentowane opracowanie to już drugi Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck. Pierwszy powstał w 2015 r., a obecny wykonano po zakończeniu w czerwcu 2019 r. aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków. Niniejszy Program zawiera wykaz zmian w przepisach prawnych i strategiach, a także zagadnienia i wątki merytoryczne nie ujęte w pierwszej edycji z 2015 r. Konieczność aktualizacji w przedziale czteroletnim przewiduje art. 87 ust 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.Dz. U. z 2018 r. poz. 2067).

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023 (zwany dalej Programem) składa się z czterech części, przewidzianych w wytycznych zawartych w poradniku metodycznym opracowanym przez Krajowy Ośrodek i Badań i Dokumentacji Zabytków pt. *„Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik Metodyczny”*, Warszawa 2008 r.

Pierwsza część zawiera omówienie zewnętrznych uwarunkowań prawnych, wynikających z obowiązujących rozporządzeń i przepisów, związanych z ochroną zabytków oraz rozpatrzenie zgodności Programu z podstawowymi dokumentami na poziomie kraju, województwa i powiatu.

W części drugiej wskazano zgodność Programu z wewnętrznymi przepisami obowiązującymi na terenie Gminy Miasta Puck.

W części trzeciej Programu zaprezentowano zasoby kulturowe zachowane na terenie miasta, z próbą charakterystyki poszczególnych grup zabytków, w tym układu urbanistycznego, obiektów sakralnych, budownictwa miejskiego, zabytków techniki, przemysłu, a także zieleni komponowanej. Prezentację uzupełnia materiał kartograficzny i fotograficzny.

Czwarta część Programu przedstawia zadania Gminy Miasta Puck, podejmowane zarówno przez samorząd gminny, jak i jednostki podległe oraz inne podmioty, w oparciu o rozpoznanie obszarów ich aktywności, potrzeb społecznych w tej dziedzinie i celowość kontynuacji zadań. Ponadto wskazuje możliwości finansowania zadań oraz monitoringu wdrażania tego dokumentu, bowiem jego efekty powinny być brane pod uwagę przy opracowywaniu kolejnych edycji programów.

W aneksie umieszczono wykazy literatury przedmiotu, materiałów (dokumentacja historyczna, karty ewidencyjne i adresowe), wykazy rejestru zabytków nieruchomych, archeologicznych i ruchomych oraz wykaz obiektów ujętych w tworzonej etapami Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (stan z sierpnia 2019 r.), a także Gminnej Ewidencji Zabytków, zaktualizowanej w 2019 r.

Merytoryczną podstawę do sporządzenia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023 stanowiły prace terenowe związane z aktualizacją Gminnej Ewidencji Zabytków, a także analiza materiałów i dostępnej literatury dotyczącej zabytków Pucka.

Prezentowany program stanowi dokument strategiczny, który pozwoli ocenić zasób dziedzictwa kulturowego Gminy Miasta Puck, wskazać najważniejsze elementy wymagające ochrony, a także opracować aktualny plan działań w tym zakresie. Jego podstawowy cel określono jako **wzmocnienie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym Gminy Miasta Puck**, toteż znajdziemy w nim najważniejsze zagadnienia istotne dla wyznaczenia dziedzictwu kulturowemu istotnej funkcji w życiu społecznym. Z jednej strony będzie to podnoszenie świadomości społeczeństwa co do znaczenia dorobku poprzednich pokoleń w życiu współczesnym, z drugiej określenie roli inicjatyw lokalnych w zakresie ochrony materialnego, jak i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

2. PODSTAWA PRAWNA - USTAWA O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną niniejszego opracowania jest **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067). Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023, zgodnie z zapisami art. 87 ust. 2 ustawy ma na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. określała następujące kategorie ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii
- utworzenie parku kulturowego
- oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ustawa z 18 marca 2010 r. o **zmianie ustawy** o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadziła ochronę zabytków poprzez zapisy w **decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej**. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja wyeliminowała sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich, powiatowych czy miejskich.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej, konieczne staje się uwzględnienie nie tylko ochrony zabytków nieruchomości **wpisanych do rejestru zabytków** (wraz z ich otoczeniem) lecz także zabytków **wpisanych do gminnej ewidencji zabytków**. **Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.**

Ustawa zmieniła także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3) stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje **właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim lub powiatowym konserwatorem zabytków**.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE

3.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.

Konstytucja to ustawa zasadnicza Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącej dobro wspólne wszystkich obywateli (uchwalona dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, tekst jedn. z 2009 r., Nr 114, poz. 946). Zawiera zapisy o ochronie zabytków zadeklarowane w art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

W myśl art. 5 Konstytucji: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, **strzeże dziedzictwa narodowego** oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Natomiast art. 6 mówi o tym, że „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu **do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju**. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Na podstawie art. 86 konstytucji każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa odpowiednia ustawa. W wypadku ochrony zabytków jest to ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

3.2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 2067).

Ustawa w art. 3 zawiera merytoryczny zapis podstawowych pojęć:

1. zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki, bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
2. zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
3. zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
4. zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów, bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
5. instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
6. prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
7. prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
8. roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
9. badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
10. badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

11. badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
12. historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg
13. historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
14. krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
15. otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Według **zapisów art. 4** cytowanej ustawy **ochrona** zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie
2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków
3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków
4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę
5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków
6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z **art. 5** powyższej ustawy **opieka** nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku
3. zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości,
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl **art. 6** ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1. zabytki nieruchome, będące w szczególności:
 - krajobrazami kulturowymi,

- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

2. zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 574),
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji

Art. 6 ustawy mówi również, iż ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej. W ustawie znajdują się zapisy precyzujące formy ochrony zabytków.

Art. 7 ustawy stanowi, iż formami ochrony zabytków są:

1. wpis do rejestru zabytków,
2. uznanie za pomnik historii,
3. utworzenie parku kulturowego,
4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 18 ustawy przewiduje ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa powyżej w szczególności

1. uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2. określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3. ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19 ustawy wskazuje, iż w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

1. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2. innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
3. parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. 3.

W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20. Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22. 1. Generalny konserwator zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 81. 1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w **art. 77** „*obejmująca nakłady konieczne*”, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

3.3. Inne ustawy i rozporządzenia

- Ustawa z 7 lipca 1994 r. **prawo budowlane** (Dz. U. z 2015 r., poz.443, tekst jedn. Dz.U.2019 r., poz 730) w art. 39 jednoznacznie określa warunki uzyskania pozwolenia na budowę w przypadku prowadzenia prac budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską. W ust. 1 dotyczącym robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków sformułowano wymóg uzyskania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków przed

wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę. W ust. 3 wskazano, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W przypadku robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, właściwy organ może nałożyć na inwestora obowiązek uzyskania pozwolenia na ich wykonanie, gdy wiąże to się z pogorszeniem stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków. Mówi o tym art. 30 ust. 7 pkt 2 wymienionej ustawy.

- Ustawa z 27 marca 2003 r. **o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. z 2015 r., poz. 199, tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 1945) z aktami wykonawczymi. W art. 1 wskazane są wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej jako niezbędne do uwzględnienia w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Art.2 podaje definicję „dóbr kultury współczesnej”, które określono jako niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznaniem dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna. Art. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym stwierdza, że do zadań gminy należy prowadzenie, w granicach swojej właściwości rzeczowej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego, odnoszących się do obszaru powiatu i zagadnień jego rozwoju. W ustawie o planowaniu przestrzennym wielokrotnie wskazuje się na konieczność uwzględnienia stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej zarówno w studium, w planach jak i w decyzjach o warunkach zabudowy.
- Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. **o ochronie przyrody** (Dz. U. z 2013 r., poz. 627, 628, tekst jedn. Dz.U.2018, poz. 1614). Ustawa określa warunki zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz opłaty za te czynności.
- Ustawa z 31 stycznia 1959 r. **o cmentarzach i chowaniu zmarłych** (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 912) wskazuje, że wszelkie planowane prace na terenie cmentarza wpisanego do rejestru zabytków wymagają uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Chodzi tu zarówno o prace konserwatorskie przy zabytkowych nagrobkach, prace porządkujące zieleni, małą architekturę, a także lokalizację nowych grobów.
- Ustawa z 28 lipca 1983 r. **o podatku od spadków i darowizn** (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz.6446). W art. 4 ust.1 pkt. 9 stanowi, że zwalnia się od podatku nabycie w drodze spadku :
lit. c) zabytków ruchomych, kolekcji wpisanych do rejestru zabytków, a także dóbr kultury złożonych w muzeum na co najmniej 2 lata, zgodnie z obowiązującymi przepisami,

lit. d) przez osoby zaliczone do I i II grupy podatkowej zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami.

- Ustawa z 21 sierpnia 1997 r. o **gospodarce nieruchomościami** (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz.2204). Celami publicznymi w rozumieniu ustawy są między innymi: - opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art.5) i ochrona Pomników Zagłady w rozumieniu przepisów o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 5a). Ustawa w art. 13 ust.4 obliuguje do uzyskania zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków albo wniesienie ich jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, jeżeli stanowią one własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego. Art.29 ust.2 stanowi, że w razie sprzedaży, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie. W sprawach ustanowienia trwałego zarządu, znaczenie ma art. 45 ust. 2a, na podstawie którego w decyzji o ustanowienie trwałego zarządu na rzecz jednostki organizacyjnej będzie można nałożyć na nią obowiązek odbudowy lub remontu zabytkowych obiektów budowlanych, o ile znajdują się one na nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Do art. 96 ust. 1 ustawy dodano ustęp 1a, który uzależnia dokonanie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta podziału nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków od uprzedniego uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Natomiast art. 96 ust. 2 obliuguje sąd, jeżeli prowadzi on postępowanie dotyczące podziału nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, do zasięgnięcia opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w tej sprawie.

- Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o **zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. Nr 207, poz.1230) daje organom samorządu, stanowiącym jednostki terytorialne, możliwość przyznawania stypendiów mających na uwadze wspieranie rozwoju umiejętności artystycznych oraz upowszechniania kultury i opieki nad zabytkami.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o **działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz.573) w art. 4 ust.1 ,3,4,13,16 w sferę zadań publicznych wpisuje zadania w zakresie

podtrzymywania i upowszechniania tradycji, rozwój świadomości obywatelskiej i kulturowej, rozwój kultury, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. **Kodeks postępowania administracyjnego** (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1133.)
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu** (Dz. U. z 2015 r., poz. 774).

Ustawa to pierwsze tego rodzaju narzędzie, które daje szansę na pozbycie się uciążliwych reklam z przestrzeni miejskiej. Definiuje m.in. pojęcie reklamy i szyldu. Ponadto nakłada obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego. Z kolei rady gmin będą mogły ustalić w formie uchwały zasady i warunki sytuowania reklam (możliwe są różne regulacje dla poszczególnych obszarów gmin).

Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r., Nr 30, poz. 259).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 650).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. Nr 75, poz. 706).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. Nr 89, poz. 510).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. Nr 124, poz. 1302).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. Nr 124, poz. 1304)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (tekst jednolity w obwieszczeniu z 30 marca 2013 r., Dz. U. z 2014 r., poz. 399)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu

zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661)

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2011 r., poz. 256)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz.U. 2014 r., poz. 110).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych (Dz.U. 2015 r., poz. 979).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. 2015 r., poz. 1275).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 marca 2016 r. w sprawie uznawania praktyki zawodowej do wykonywania zawodów konserwatora zabytków ruchomych, konserwatora zabytków nieruchomych, konserwatora zabytkowej zieleni oraz archeologa (Dz.U. z 2016 r., poz. 414).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauracyjnych i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018 r., poz. 1609).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, (Dz. U. z 2019 r., poz. 1886).

3.4. Prawo międzynarodowe.

Problematyka ochrony zabytków jako ważne zagadnienie dziedzictwa kulturowego znalazła swoje odbicie w konwencjach ratyfikowanych także przez Polskę. Są to:

- **Karta Ateńska** z 1933 r. to pierwszy wspólny projekt doktryn konserwatorskich zawierający podstawowe zagadnienia w procesie ochrony zabytków
- Konwencja o ochronie dóbr kulturowych w razie konfliktu zbrojnego z 14 maja 1954 r., przyjęta na **Konferencji Międzynarodowej w Hadze** oraz Drugi Protokół z 26 marca 1999 r. o ochronie i poszanowaniu dóbr kultury w czasie konfliktów zbrojnych (błękitna tarcza).
- **Karta Wenecka** z 1964 r. czyli Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc

Zabytkowych, stanowiąca rozwinięcie zasad zainicjowanych w Karcie Ateńskiej. Zawiera kanon zasad obowiązujących przy pracach konserwatorskich, ze szczególnym naciskiem na poszanowanie oryginalnej struktury zabytku

- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta 16 listopada **1972 r. w Paryżu**, zobowiązująca do ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i przekazania przyszłym pokoleniom swojego dziedzictwa kulturowego. Ratyfikowana przez Polskę 6 maja 1976 r., co skutkowało utworzeniem Polskiego Komitetu ICOMOS.
- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy, podpisana 3 października 1985 r., w **Granadzie**, ratyfikowana przez Polskę 18 marca 2010 r.
- Karta lozańska ochrony i zarządzania dziedzictwem archeologicznym, Sztokholm 1989/Lozanna 1990, zwracająca uwagę na politykę ochrony dziedzictwa archeologicznego, która powinna stanowić integralny składnik polityki dotyczącej przestrzennego zagospodarowania terenu, jak również polityki kulturalnej, ochrony środowiska oraz polityki edukacyjnej. Polityka ochrony dziedzictwa archeologicznego powinna być stale aktualizowana.
- Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego **tzw. Maltańska**, uchwalona 16 stycznia 1992 r. w La Valett, ratyfikowana przez Prezydenta RP 13 grudnia 1995 r., wskazująca, że dziedzictwo archeologiczne stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument działań historycznych i naukowych”.
- Europejska konwencja krajobrazowa z 22 października 2000 r., **podpisana we Florencji**, dotyczy wdrażania polityki ochrony krajobrazu, jako dziedzictwa kulturowego, zwraca szczególną uwagę na współpracę na szczeblu regionalnym i lokalnym.
- **Konwencja UNESCO** w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego z 20 października 2000 r., dotycząca ochrony różnorodności form wyrazu kulturowego, tworzenia warunków rozwoju kultur i swobodnego oddziaływania na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej.
- Konwencja o **ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego** podpisana w Paryżu w 2001 r., ustala zasady prowadzenia ochrony, system współpracy i reguły badań dziedzictwa podwodnego, w tym także jaskiniowego.
- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego** uchwalona w Paryżu, 17 października 2003 r., ratyfikowana przez Polskę 8 lutego 2011 r.
- Dokument w sprawie edukacji konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki i warunków uprawniających do wykonywania zawodu, podpisany w Toruniu, 9 maja 2003 r.

- **Agenda Terytorialna UE i Karta Lipska** w sprawie Zrównoważonych Miast Europejskich, przyjęta w maju 2007 r.
- **Program Kultura Wspólnoty Europejskiej na lata 2007-2013**, wspierający dialog międzykulturowy, przepływ dzieł sztuki oraz produktów kulturalnych i artystycznych, a także rozpowszechnianie wiedzy o dobrach kultury.

3.5. Zadania i kompetencje Gminy Miasta Puck w zakresie ochrony zabytków.

Zadania stojące przed organami administracji publicznej, w tym zarządami gmin, precyzują wcześniej omówione art. 4 i 5 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ponadto art. 87.1 nakłada na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, przyjmuje Rada Gminy Miasta Puck. Następnie program jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym (art.87.4), a z jego realizacji burmistrz ma obowiązek co dwa lata przedstawić sprawozdanie Radzie Gminy Miasta Puck (87.5).

Władze gminy mogą uchwalić zasady udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ujętym w gminnej ewidencji zabytków (art. 81.1. Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

W 2019 r. Rada Gminy Miasta Puck nie podjęła jeszcze takiej uchwały (pismo Burmistrza Miasta Puck z dnia 22.03.2019 r.), przesuając rozpatrzenie zagadnienia na następne lata, już po zakończeniu aktualnie realizowanego projektu „Rewitalizacja Centrum Miasta Puck”. Projekt ten prowadzony od 2014 r., współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego w lata 2014-2020, obejmuje także remont 30 kamienic, w tym 20 budynków wspólnot i 10 budynków komunalnych oraz rekultywację Parku Dziejów Pucka i skwerów przy ul. Nowy Świat, także z rozbudową monitoringu.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami są zbieżne z Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck. Cele te wymienione są w przedstawionych poniżej dokumentach:

4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 - 2017 opracowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako załącznik do Uchwały nr 125/2014 z 24.06.2014 r., stracił aktualność 31 grudnia 2017 r. W dniu 13 września bieżącego roku weszły w życie postanowienia nowego **Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022**. W dokumencie

określone zostały cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji. Głównym celem Krajowego programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego. W ramach Krajowego Programu przez okres 4 lat we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej będą realizowane następujące zadania:

- szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego i pracowników służb konserwatorskich, m. in. w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym;
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej, którego podstawowym celem będzie dostarczania wiedzy dotyczącej zasad konserwacji zabytków drewnianych właścicielom, opiekunom a rzemieślnikom zaangażowanym w opiekę nad tego rodzaju obiektami;
- podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami jak Policja;
- kampanię społeczno-edukacyjną w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami;
- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Głównym realizatorem programu jest państwowa instytucja kultury Narodowy Instytut Dziedzictwa.

4.1.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. oraz Uzupełnienie NSRK na lata 2004 – 2020 (dokument przyjęty w 2005 r.) określają kierunki działań w sferze polityki kulturalnej państwa. Celem strategicznym jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach jako „najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.”

Cel nadrzędny realizowany jest przez cele częściowe (uzupełniające), wśród których znalazły się także zagadnienia zachowania dziedzictwa kulturowego i jego aktywna ochrona. Oceniając kulturę, jako ważny czynnik rozwoju regionów, wyznaczono następujące priorytety:

1. wzrost efektywności zarządzania kulturą;
2. wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;

3. wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury;
4. poprawa warunków działalności artystycznej;
5. efektywna promocja twórczości;
6. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
7. zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. Podstawowe cele tego programu to:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami oraz nielegalnym wywozem za granicę.

4.1.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Przyjęta przez rząd uchwałą w dniu 13.12.2011 r., stanowi najważniejszy dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego kraju (KPZK 2030). Zawiera wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 r., z określeniem celów i kierunków polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, a także wskazaniem zasad według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni, tak aby rozwój kraju traktowany był w sposób kompleksowy. Oznacza to, że zagospodarowanie przestrzenne powinno godzić interesy różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Musi być także spójne z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeby rozwoju miast, ochrony terenów zielonych. KPZK 2030 wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze w sześciu obszarach tematycznych. W punkcie - 6.4.2. rozpatrywane są obszary ochrony krajobrazów kulturowych. W rozdziale VI charakteryzującym typologię obszarów funkcjonalnych zaprezentowano obszary przestrzeni chronionej czyli obszary planowane do ochrony przed zabudową niezwiązaną z celami ochrony i udostępnianiem terenów chronionych (...) „obszary objęte ochroną zabytków i opieką nad zabytkami oraz tereny zieleni, zadrzewień, lasów i upraw polowych”.

Wskazano na konieczność określenia przestrzeni mogącej pełnić funkcje symboliczne oraz identyfikacyjne w skali kraju i kontynentu. Ponadto potrzebę określenia potencjału wartościowych elementów i struktur

przestrzennych obszarów przemysłowych i miejskich zdegradowanych oraz mniej eksponowanych krajobrazów decydujących o jakości życia społeczności lokalnych i będących świadectwem historii.

Sposób na zahamowanie degradacji środowiska kulturowego wiąże się z wprowadzeniem do dokumentów planistycznych wszystkich szczebli zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego. Konieczne jest zatem opracowanie metodologii dotyczącej identyfikacji równorzędnych wartości zarówno zabytkowych obiektów kultury materialnej oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego, związanego z regionem geograficznym. Metodologia zostanie opracowana przez zespół, w którego skład będą wchodzić przedstawiciele Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz środowisk naukowych. Obszary te zostaną wyodrębnione w wojewódzkich planach zagospodarowania przestrzennego jako ustalenie wiążące.

4.2. Relacje Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020.

Długofalowym dokumentem jest „Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020” - Załącznik nr 1 do Uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku. We wnioskach z analizy sytuacji społeczno gospodarczej województwa w punkcie 4 określa się, że pomorskie charakteryzuje się unikatowym środowiskiem i walorami krajobrazowymi oraz różnorodnością kulturową, wynikającą z tożsamości regionalnej i lokalnej, czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu oraz tradycji morskich i historycznych, w tym solidarnościowych.

W dokumencie wytyczono 3 cele strategiczne, 10 celów operacyjnych i liczne kierunki działania. W ramach celu strategicznego 1. zawarto cel operacyjny 3 pt. „Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna”. W tym ujęciu dziedzictwo kulturowe coraz częściej traktowane jest jako istotny czynnik rozwoju lokalnego (sposób na aktywizację gospodarczą, tworzenie nowych miejsc pracy oraz kreowanie pozytywnego wizerunku danego obszaru).

Region posiada także bogatą ofertę turystyczną oraz jedną z największych w kraju baz noclegowych, koncentrującą się głównie w pasie nadmorskim. Dodatkowo znaczenia zaczynają nabierać regionalne produkty kulinarne i żywność wysokiej jakości.

Ma to wpływ na wielokierunkowy rozwój turystyki, czyniąc region jednym z najbardziej popularnych w kraju (3. pozycja pod względem udzielonych noclegów). Niedostateczna jest jednak kompleksowość produktów turystycznych i kulturalnych oraz ich aktywna i spójna promocja.

Dla Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck istotny jest cel operacyjny 1.3 – Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna. Kierunki działania to – Rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych; Stworzenie rozpoznawalnej, wysokiej jakości ofert kulturalnej. Spodziewane efekty realizacji zaplanowanych działań:

- całoroczna, kompleksowa i atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna miasta obejmująca także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej,
- unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony,
- wzmocniony wizerunek miasta oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych miejscowych marek turystycznych i kulturalnych,
- silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023 zgodny jest z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005–2020.

4.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 powstał Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (załącznik nr 2 do uchwały nr 627/54/15 Zarządu Województwa). Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego jest narzędziem realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Obejmuje sześć Regionalnych Programów Strategicznych:

- Pomorski Port Kreatywności w zakresie rozwoju gospodarczego
- Aktywni Pomorzanie w zakresie aktywności zawodowej i społecznej
- Mobilne Pomorze w zakresie transportu
- Ekoefektywne Pomorze w zakresie energetyki i środowiska
- Pomorska Podróż w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej
- Zdrowie dla Pomorzan w zakresie ochrony zdrowia.

Dla Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Puck szczególnie ważny jest Regionalny Program Strategiczny w zakresie **atrakcyjności kulturalnej i turystycznej "Pomorska Podróż"**, gdyż prezentuje działania związane z wizerunkiem i budowaniem marki turystycznej województwa pomorskiego oraz tworzeniem sieciowych, ponadregionalnych produktów turystycznych (cel operacyjny 1.3 Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna).

Z zawartych w programie celów szczegółowych, priorytetów i kierunków działań, zbieżne z Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck są działania:

1.1.1. Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych – zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Ratowanie i otoczenie ochroną charakterystycznej zabudowy, w tym założeń parkowych oraz cennych układów ruralistycznych i urbanistycznych;

- Przywrócenie wartości obiektom i zespołom zabytkowym, m.in. poprzez nadanie im nowych funkcji służących celom turystycznym i kulturalnym, przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych.

1.2.1. Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Tworzenie kompleksowych i efektywnie zarządzanych produktów turystycznych na obszarach cennych krajobrazowo i przyrodniczo.

2.1.1. Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Atrakcyjne i funkcjonalne zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni miast i terenów pozamiejskich, zachęcających do spędzenia czasu wolnego i identyfikujących kulturowo daną przestrzeń

2.1.1. Budowa wysokiej jakości oferty kulturalnej i turystycznej regionu - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Kreowanie i wdrażanie produktów kulturalnych i turystycznych;
- Tworzenie i wdrażanie pakietów, łączących różne elementy oferty kulturalnej, turystycznej, a także rekreacyjno-sportowej;
- Podnoszenie kompetencji kadr turystyki i kultury w zakresie kreowania i wdrażania oferty.

2.3.1. Kreowanie marki województwa pomorskiego - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Rozwój wzornictwa, adaptującego tradycyjne wzorce regionalne do współczesnych potrzeb użytkowych;
- Dokumentowanie i popularyzacja kulturowego dziedzictwa regionu (materialnego i niematerialnego);
- Inwentaryzacja i udostępnienie zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym digitalizacja i tworzenie treści cyfrowych.

4.2.3. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego przyjęto dnia 30.09. 2002 r. uchwałą nr 639/XLVI/02, a następnie zmieniono 26.10.2009 r. uchwałą Nr 1004/XXXIX/2009 (Dz. U. Woj. Pom. Nr 172 z dnia 16. 12. 2009 r. poz. 3361). Jednocześnie rozpoczęto prace nad sporządzeniem nowego Planu uchwałą nr 894/XLII/14 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 lipca 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania nowego planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego metropolitalnego Trójmiasta.

W obowiązującym dokumencie uznano ogólną zasadę długookresowego równoważenia rozwoju. Jedną z tych zasad jest stosowanie potrójnej integralnej ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu. W rozdziale 12.1.2. poświęconym systemowi ochrony środowiska kulturowego wskazano, że ochrona elementów dziedzictwa kulturowego jest częścią składową procesu kształtowania i ochrony ładu przestrzennego. Sformułowano następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

1. Ochrona różnorodności dziedzictwa kulturowego wykształconego w wyniku wielu procesów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej.
2. Ochrona zachowanych zespołów obiektów zabytkowych o wyrazistej tożsamości – nawet jeśli poszczególne obiekty nie posiadają wybitnej wartości historycznej lub artystycznej.
3. Wprowadzanie funkcji umożliwiających efektywne i racjonalne gospodarowanie obiektem zabytkowym.
4. Unikanie przekształceń przestrzennych mogących zagrażać zasobom dziedzictwa kulturowego, np.: dysharmonijne lub szkodliwe sąsiedztwo.
5. Stwarzanie przestrzennych warunków dla kontynuacji funkcji tożsamy dla tradycji miejsca, których podtrzymywanie jest racjonalne, np.: targowe w śródmieściach miast o korzeniu średniowiecznym, rybołówstwo na wybrzeżu i rybactwo na Zalewie Wiślanym.
6. Eksponowanie w strukturze przestrzennej, w panoramach i sylwetach miejscowości elementów najcenniejszych i udostępnianie miejsc o wysokich walorach kulturowych, w szczególności zabytków rangi światowej, europejskiej i krajowej oraz wybitnych dóbr kultury współczesnej

W Planie ustalono ochronę i odnowę charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronnego i techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych relikwów dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej

W zakresie kształtowania systemu obszarów chronionych w planie wskazano 46 obszarów proponowanych do objęcia ochroną w formie parku kulturowego. Dla miasta Pucka nie przewidziano takiej formy ochrony. Natomiast Ziemia Pucka z miastem została uwzględniona wśród 6 stref koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego wymagających szczególnej ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023 zgodny jest z zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

4.2.4. Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2016 - 2019.

Obowiązujący Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego uchwałą z dnia 26 września 2016 r., nr 274/XXVI/16. Dokument ten określa zasady sprawowania opieki przez władze samorządowe nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego.

W części diagnostycznej Programu, w rozdziale poświęconym charakterystyce zasobu dziedzictwa województwa pomorskiego wskazano na znaczenie dziedzictwa morskiego i rzeczno, w tym historycznych portów i stoczni, nie wymieniając jednak miasta Pucka. Natomiast wspomniano o Pucku przy zespołach

urbanistycznych o średniowiecznych korzeniach, a fara pucka znalazła się w grupie dużych kościołów gotyckich, charakterystycznych dla regionu.

W części programowej opracowania utrzymano główny cel strategiczny podnoszony w poprzednich edycjach Programu, określony jako wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu. Realizacja celu przewidziana jest w ramach 4 priorytetów, w tym trzy to kontynuacja z poprzednich programów i czwarty, nowy priorytet dotyczy własności obiektów samorządu województwa pomorskiego :

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi.
2. Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzecznoego.
3. Badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego.
4. Opieka nad zabytkami stanowiącymi mienie i własność samorządu województwa pomorskiego.

Dla Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck szczególnie istotny jest **priorytet 2. - Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzecznoego**. Dla realizacji tego priorytetu ustanowiono następujące kierunki i działania:

Kierunek 2.1. Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzecznoego służące budowaniu tożsamości regionalnej.

Działania:

1. Konserwacja, renowacja i inne działania służące poprawie stanu zachowania:
 - urządzeń hydrotechnicznych (śluzy, przepusty, stacje pomp, młyny, elektrownie wodne itp.)
 - obiektów charakterystycznych dla krajobrazów morskich i rzecznych, takich jak między innymi mosty zwodzone, obrotowe
 - portów morskich – handlowych i rybackich z towarzyszącą zabudową i nabrzeżami (port w Pucku),
 - budowli przemysłowych związanych z gospodarką morską (w tym z przemysłem stoczniowym).
2. Rewitalizacja zabytkowych obszarów portowych i poprzemysłowych związanych z przemysłem morskim i gospodarką morską.
3. Konserwacja i rewitalizacja zabytków nieruchomych i ruchomych dziedzictwa morskiego i rzecznoego (w tym archeologicznych – wczesnośredniowieczny port w Pucku)).

Kierunek 2.2. Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzecznoego służące budowaniu atrakcyjnej oferty kulturalnej i turystycznej .

Działania:

1. Konserwacja, renowacja i inne działania służące poprawie stanu zachowania:
 - budowli przemysłowych związanych z gospodarką morską i żegluga,

- osad rybackich i ich dziedzictwa materialnego,
 - latarni morskich, nadbrzeżnych fortyfikacji,
 - elementów dziedzictwa kurortów i uzdrowisk nadmorskich (np. odbudowa domu kuracyjnego w Pucku)
2. Zachowanie zanikającej kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich.
 3. Odnowa i ożywienie zdegradowanych obszarów portowych i innych związanych z przemysłem morskim.
 4. Zachowanie i ochrona charakterystycznych obiektów hydrotechnicznych, związanych z zagospodarowaniem wód śródlądowych.
 5. Pielęgnowanie i promocja tradycji morskich oraz tradycji związanych z życiem codziennym mieszkańców strefy przybrzeżnej.
 6. Adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów dziedzictwa morskiego i rzecznego.

Kierunek 2.3. Ochrona i ekspozycja charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego.

Działania:

1. Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa morskiego i rzecznego.
2. Zachowanie krajobrazu kulturowego charakterystycznych obszarów polderowych województwa (Żuławy, Powiśle).
3. Ochrona krajobrazu kulturowego strefy przybrzeżnej.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck w pełni wpisuje się w założenia priorytetu 2, z jego kierunkami i działaniami. Większość przedstawionych tam zagadnień wiąże się z obiektami charakterystycznymi dla Pucka, a także z problemami z ich utrzymaniem, zagospodarowaniem i odpowiednią ekspozycją. Szczególnie istotna wydaje się promocja wczesnośredniowiecznego portu w Pucku i obecnego portu z jego historią zaślubin z morzem, tak ważną dla historii nie tylko całego regionu ale także kraju. Równie istotnym elementem w miejskim obrazie Pucka były i pozostały budowle oraz urządzenia kuracyjne (deptaki, molo, budynki, parki). Przybyło sporo współczesnych realizacji dobrze wpisujących się w charakter namorskiego kurortu ale zabrakło już historycznego budynku domu zdrojowego, którego odtworzenie warto by rozważyć.

4.2.5. Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Puckiego na lata 2016-2019.

Program ten w rozdziale 6.2 zawiera szeroką charakterystykę zasobu dziedzictwa kulturowego całego powiatu, ze szczególnym uwzględnieniem miasta Pucka. Prezentuje poszczególne typy i rodzaje puckich zabytków, ilustrowane obszernym materiałem fotograficznym, na tle obiektów całego powiatu. W grupie historycznych układów urbanistycznych wskazuje na przeobrażenia przestrzenne miasta na podstawie materiałów kartograficznych. Wśród zabytków sakralnych wymienia kościół parafialny p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła oraz klasztor sióstr elżbietanek ale także liczne kapliczki przydrożne. Wśród obiektów publicznych wymienia nie

tylko ratusz, gmach sądu czy siedzibę starostwa, lecz także modernistyczny budynek poczty. Znajdziemy tam jeszcze fotografię rozebranego już domu kuracyjnego czy także nie istniejącego budynku gospodarczego przy barokowym dworze Przebendowskich. Niniejszy Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck w **znacznym stopniu kontynuuje wątek charakterystyki zasobów dziedzictwa**, uznając za podstawowe zadanie rozpoznanie typów i charakteru zachowanych zabytków. Tym samym wskazuje dalsze rodzaje obiektów podlegające ochronie n.p. historyczne cmentarze, a także omawia w wytypowanych wcześniej grupach budynki jeszcze nie ujęte n.p. budownictwa wojskowego czy technicznego.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

5.1 Strategia rozwoju Gminy Miasta Puck na lata 2015-2025.

Zadanie główne Strategii to wskazanie obszarów polityki rozwoju w sferze przestrzennej i społeczno-gospodarczej, których wsparcie przyniesie najlepsze rezultaty rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Założeniem Strategii było jak najszersze uwzględnienie wniosków mieszkańców uzyskanych w formie pisemnych ankiet, a także podczas bezpośrednich spotkań. Dokument składa się z trzech części: 1. Raportu o stanie Miasta Puck; 2. Analizy stopnia rozwoju Miasta Puck; 3. Planu strategicznego.

W części 1. Raport o stanie Miasta Puck, w rozdziale 1.9 zaprezentowano najważniejsze zabytki miasta, ze szczególnym podkreśleniem znaczenia średniowiecznego układu urbanistycznego, gotyckiej bryły fary puckiej, archeologicznych fragmentów zamku czy reliktyw średniowiecznego portu ukrytego w wodach Zatoki Puckiej. W części 2. Analiza stopnia rozwoju Miasta Pucka, dokonano podziału obszaru miasta na 7 stref miejskich, ze względu na uwarunkowania geograficzne, administracyjne i funkcjonalne, z uwzględnieniem zagospodarowania przestrzennego.

W charakterystyce strefy trzeciej, obejmującej historyczne centrum wskazano, iż miasto zachowało średniowieczny układ urbanistyczny z prostokątnym rynkiem wyznaczonym przez kamienice i bryłę XIX-wiecznego ratusza, a także potężny budynek puckiej fary. Zatem strefa ta prezentuje wyjątkowe walory historyczne i kulturowe.

Równie korzystnie została oceniona strefa siódma, nadbrzeżna, zarówno pod względem walorów krajobrazowych, jak i zachowania zabytków charakterystycznych dla miasta – zamku krzyżackiego i portu. Raport o stanie miasta i analiza stopnia rozwoju posłużyły do nakreślenia planu strategicznego miasta, nazwanego „Puck 2025 PORTEM INNOWACJI”. Innowacje przestrzenne to m.in. „nowoczesne planowanie przestrzenne i racjonalne gospodarowanie gruntami (..) miasta szanującego historyczne zabudowania, a także wprowadzającego w przestrzeń architekturę dopasowaną do lokalnych uwarunkowań. **Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck jest zgodny z wszystkimi innowacjami zawartymi w tak szeroko i wszechstronnie zaplanowanej Strategii Rozwoju Miasta Puck.**

5.2 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Puck.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasta Puck przyjęło Uchwałą Nr XXXI/5/2017 Rady Miasta Puck z dnia 27 marca 2017 r. Zmiany Studium przyjęto na podstawie uchwały Nr XL/10/2017 Rady Miasta Puck z dnia 30 października 2017 r. oraz uchwały Rady Miasta Puck Nr III/8/2018 z dnia 5 grudnia 2018 r.

W rozdziale II punkt 3 zostały omówione uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Wskazano w nim na konieczność zachowania wartości stanowiących o tożsamości miasta, a także zasady planowania nowej przestrzeni harmonijnie skomponowanej z zachowaną historyczną tkanką miejską.

Zatem w rozwoju przestrzennym miasta należy uwzględnić zachowanie historycznego układu urbanistycznego, ochronę i ekspozycję charakterystycznej panoramy miasta z dominantą kościoła parafialnego pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła, a także rozważyć potrzebę odbudowy Zamku Puckiego.

Przy omawianiu obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa pomorskiego przedstawiono konsekwencje zmiany decyzji o wpisie do rejestru zabytków zespołu urbanistycznego miasta Pucka z dnia 26 września 1977. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego decyzją nr I.dz.DOZ-OAiK6700/82-2/11{KS} z dnia 27 kwietnia 2011 r. stwierdził nieważność części ustaleń decyzji z 1977r., głównie w zakresie nakazów obowiązujących w ustanowionych strefach ochrony konserwatorskiej. Zmiana ta ograniczyła zakres ochrony historycznej struktury miasta Pucka, zakładając także konieczność uzgadniania każdej inwestycji położonej w strefach ochrony konserwatorskiej z właściwym konserwatorem zabytków.

W rozdziale tym zamieszczono wykaz obiektów z terenu Pucka wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa pomorskiego, wykaz obiektów umieszczonych w gminnej ewidencji zabytków, a także zasoby archeologiczne.

W rozdziale III punkt 6 zaprezentowano zostały kierunki zagospodarowania przestrzennego, których jako główny cel określono :

- zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego stanowiących o tożsamości miasta
- kształtowanie atrakcyjnego oblicza miasta, a szczególnie przestrzeni publicznych
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego dzielnic podmiejskich przy równoczesnym uwzględnieniu potrzeby poprawy jakości życia mieszkańców.

Zaprezentowano realizację polityki w skali całego miasta polegającej na:

- ochronie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego oraz innych obiektów o wartościach kulturowych, w tym figurujących w gminnej ewidencji zabytków,
- ochronie zabytków archeologicznych występujących w stanowiskach archeologicznych,

- utrzymaniu złożonej historycznej struktury przestrzennej centrum miasta i zwiększeniu stopnia jej czytelności

Przedstawiono zakres ochrony obiektów zabytkowych, wartościowych historycznie i kulturowo poprzez:

- nakaz ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów, co do zasad i metod ochrony zabytków i obiektów o cennych wartościach kulturowych, obejmującej przede wszystkim zachowanie ich w dobrym stanie technicznym, wskazanie zasad ich przebudowy oraz ustalenie nakazu zachowania obowiązujących przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, w tym w zakresie pozwolenia właściwego terenowo i rzeczowo konserwatora zabytków,
- zapewnienie właściwego użytkowania obiektów zabytkowych,
- zakaz nadbudowy obiektów o wartościach kulturowych oraz ich wyburzenia.

Ustalono także zasady ochronne w poszczególnych strefach zespołu urbanistycznego miasta Pucka wpisanego do rejestru zabytków oraz w strefach ochrony archeologicznej.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck jest zgodny z uwarunkowaniami i kierunkami zagospodarowania przestrzennego wskazanymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Puck.

5.3 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Puck, przyjęty Uchwałą nr XLVI/4/2010 z 25 lutego 2010 r. (Dz.U.2010 r., poz. 1041).

Zawiera w rozdziale I zakres obowiązywania planu, a także ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.

W załączniku graficznym wskazano oznaczone na rysunku planu symbolami graficznymi obowiązujące strefy i obiekty ustanowione odrębnymi aktami prawnymi oraz strefy i obiekty objęte ochroną lub wskazane do ochrony na podstawie przepisów odrębnych i tereny wymagające szczególnych warunków zagospodarowania lub stanowiących ograniczenia w użytkowaniu terenów. W ten sposób wyznaczono:

- granicę strefy ochrony konserwatorskiej - konserwacji urbanistycznej
- granicę strefy ochrony konserwatorskiej - restauracji urbanistycznej
- granicę strefy ochrony konserwatorskiej - ograniczenia gabarytu
- granicę strefy ochrony konserwatorskiej - ochrony krajobrazu
- granicę stref ochrony archeologicznej
- zasięg XVII umocnień miasta
- pierzeje historyczne do uzupełnienia

- obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego
- obiekty zabytkowe o wybitnych wartościach historycznych i kulturowych oraz obiekty wartościowe historyczne i kulturowo
- historyczne podziały geodezyjne
- granice działek ewidencyjnych, na których znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych
- historyczne cmentarze i skwery

W paragrafie 15 umieszczono zapis o zakazie lokalizacji wolnostojących nośników reklamowych i masztów oraz reklam świetlnych, na terenach położonych w granicach zabytkowego zespołu urbanistycznego miasta Pucka i jego otoczeniu: w strefie restauracji urbanistycznej, strefie konserwacji urbanistycznej, strefie ograniczenia gabarytu i strefie ochrony krajobrazu, ustanowionych decyzją z dnia 26.09.1977 r., o wpisie do rejestru zabytków, pod nr rej. 773, nowy nr 873.

Paragraf 17 określił zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej zostały oznaczone na rysunku planu, ponadto opisane na 352 kartach terenu. Dla tak oznaczonych i opisanych stref i obiektów, obowiązują ustalenia przepisów odrębnych wyszczególnionych w ustaleniach dla poszczególnych terenów.

2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Plac Wybrzeża” w Pucku, z dnia 05.12.2018 r., przyjęty uchwałą nr III/9/2018.

W punkcie 9 zawarte zostały zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej. Teren objęty planem znajduje się w zasięgu strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej restauracji urbanistycznej zabytkowego zespołu urbanistycznego miasta Pucka, wpisanego do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod numerem 873 – decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 26.09.1977 r., dawny numer rejestru 773, zmienionej decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na mocy decyzji nr I.dz.DOZ-OAiK6700/82-2/11{KS} z dnia 27 kwietnia 2011 r. Dlatego ochronie podlega historyczny układ przestrzenny i jego struktura, w tym historyczny układ ulic, historyczne podziały własnościowe, historyczne zespoły budowlane i pojedyncze budynki oraz historyczna zieleń komponowana. Wszelkie działania w tym budowlane, należy prowadzić w uzgodnieniu z powiatowym konserwatorem zabytków. Nowa zabudowa powinna zostać podporządkowana zadaniom ochrony (stosowanie tradycyjnych materiałów w elewacjach, detale nawiązujące do historycznych, uzgodniona kolorystyka).

Ustalono także ochronę walorów krajobrazowych i ekspozycji pierzei przez określoną wielkość gabarytów, wymiarów oraz spójność kompozycyjną frontów kamienic.

Ponieważ teren znajduje się w zasięgu strefy ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego miasta lokacyjnego znajdującego się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (AZP 04-42/31 – Puck 25), wszelkie prace naruszające strukturę gruntu wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck jest zgodny z zapisami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.4. Strategie lokalne.

- Strategia Lokalnej Grupy Działania Małe Morze, funkcjonującej od 2008 r. Głównym celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz zrównoważonego rozwoju sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich. Organizacja promuje obszar Zatoki Puckiej, szczególnie rozwój turystyki na tym terenie. Ważnym obszarem działania jest podtrzymywanie i promowanie kultury kaszubskiej.
- Lokalna strategia rozwoju na lata 2014-2020 dla obszaru funkcjonowania Stowarzyszenia Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka. Stowarzyszenie działa na terenie gmin skupionych wokół Zatoki Puckiej, m.in. na obszarze miasta Puck. Celem ogólnym jest podniesienie jakości i poziomu życia mieszkańców poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów. Wśród celów szczegółowych wskazuje konieczność poprawy zagospodarowania przestrzeni publicznej czy zachowanie atrakcyjności obszaru zależnego od rybactwa. Typy operacji to rewitalizacja miejscowości przez realizację zintegrowanego projektu i remont, odbudowa lub przebudowa obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

Ze względu na bogatą i złożoną historię oraz wielokulturową i unikalną tradycję (w tym zwłaszcza rybacką) obszar objęty Strategią posiada znaczne zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego. Ważnym elementem struktury kulturowej są obiekty architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków. Do specyficznych zasobów obszaru należą te, które świadczą o jego tożsamości i nadmorskim położeniu. Potencjał kulturowy obszaru PLGR wzbogacają zabytkowe zespoły przestrzenne m.in. układ urbanistyczny miasta Pucka. Ważną cechą obszaru PLGR jest tradycja kaszubska, kultywowana przede wszystkim w języku kaszubskim, kuchni regionalnej, a w ostatnich latach także w coraz to bogatszej ofercie wzornictwa czerpiącego z zasobów kaszubskiej sztuki ludowej. Stowarzyszenie Północnokaszubska Lokalna Grupa wspiera również upowszechnienie morskiego dziedzictwa kulturowego, ostatnio jej sukcesem było pozyskanie znacznych środków unijnych z programu „Rybactwo i Morze”, na wydanie i promocję książki *„Historia Pucka na kartkach zapisana”*.

6. CHARAKTERYSTYKA ZASOBU DZIEDZICTWA.

6.1. Zarys historii miasta Pucka z wypunktowaniem najbardziej znaczących zjawisk i wydarzeń.

Rejon dzisiejszego miasta Pucka to obszar o bogatej historii osadniczej, czego dowodem są liczne stanowiska archeologiczne, zarówno z czasów pradziejowych (neolit, epoka brązu), z okresu wpływów rzymskich, jak i wczesnośredniowieczne i średniowieczne. Wszystkie ślady działalności ludzkiej związane są z Bałtykiem, który stanowił siłę napędową rozwoju lokalnej ludności. U ujścia rzeki Płutnicy funkcjonował już w okresie wpływów rzymskich, czyli od IV w. n.e. prężny ośrodek, w wiekach kolejnych rozbudowany o obszerny port, którego relikty, datowane na VI-VIII w., zachowały się w wodach Zatoki Puckiej.

Według kroniki Jerzego Schwengla (klasztor kartuzów,) w 1145 r. istniała tu osada założona przez księcia pomorskiego Bogusława. Na przełomie XII i XIII w. stała się przejściowo własnością cystersów oliwskich, z nadania namiestnika, księcia gdańskiego Sambora I. Na początku XIII w. ziemia ta powróciła do książąt gdańskich i Świetopełk II około 1220 r. założył w osadzie targ dla miejscowej ludności.

W 2 połowie XIII w. osada targowa znalazła się na terenie kasztelani, jednostki terytorialnej Księstwa Gdańskiego. Kasztelania, wymieniona została w dokumentach już w 1271 r., z głównym ośrodkiem w Pucku, gdzie funkcjonował plac targowy, kościół i młyn nad strugą. Mieściła się tam także siedziba kasztelana Ścibora, kierującego nadzorowaniem dóbr czynszowych, jak i dowodzącego oddziałem zbrojnym. Ponadto działał sędzia niższego stopnia tzw. tribunus. Dokument księcia pomorskiego Mściwoja II z 1283 r. wymienia także kościół i kapelana. Murowany, jednonawowy kościół parafialny powstał w 2. połowie XIII w. Za czasów książąt pomorskich sieć parafialna ziemi puckiej podlegała początkowo diecezji kołobrzeskiej, a od 1013 r. diecezji kruszwickiej, przekształconej w 1123 r. we wrocławską.

Po zajęciu Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków w latach 1308-9, rejon pucki znalazł się w komturstwie gdańskim, a w Pucku ustanowiono siedzibę urzędu rybackiego.

W 1348 r. z nadania wielkiego mistrza Henryka Dusemera, miasto otrzymało chełmińskie prawo miejskie, w którego następstwie powstał charakterystyczny dla takiego prawa nowy układ przestrzenny. Usytuowanie wcześniej wzniesionego kościoła może sugerować, że w nową lokalizację włączono w jakimś stopniu obszar dawnej osady. Powstał regularny układ z prostokątnym rynkiem w centrum założenia, rozplanowanym wzdłuż osi pn.-pd. oraz szachownicowy plan ulic. Trzy ulice biegnące z każdej strony rynku z zachodu na wschód i dwie do nich prostopadłe, wyznaczały 10 kwartałów zabudowy, podzielonych na 100 parcel. Siedem kwartałów zajmowała zabudowa mieszczańska, a trzy północne zespół zamku, kościół parafialny p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła oraz plac targowy. W 2 połowie XIV w. Puck został otoczony murami obronnymi z basztami i bramami na osi głównych traktów. Miasto miało cztery bramy: Młyńską, Gdańską, Rybacką i Korabną.

Zamek w Pucku powstał nieco później, u schyłku XIV lub na początku XV w., posadowiony na niewielkim, piaszczystym cyplu skarpy.

Kościół parafialny w ciągu XIV w. został rozbudowany etapami do formy 5-przęsłowego, trójnawowego korpusu, typu halowego, nakrytego stropem.

Podczas wojny 13-letniej Puck został zajęty przez wojska gdańskie, stając się w następnych latach zastawem w rękach Rady Miasta Gdańska. To spowodowało krótką rezydencję w Pucku króla szwedzkiego Karola Knutsona, następnie zajęcie miasta przez wojska krzyżackie pod wodzą Fritza von Raveneka, który w 1462 r. zginął w bitwie pod Świecinem.

Po II pokoju toruńskim, za czasów Rzeczypospolitej, w miejscu urzędu rybackiego utworzono starostwo puckie, należące do województwa pomorskiego Prus Królewskich. Siedzibą starostwa stał się dawny zamek krzyżacki. Jednak od 1491, aż do 1545 r., starostwo ponownie stało się zastawem gdańszczyzan, dopiero w 1545 r. król Zygmunt Stary odebrał Gdańskowi starostwo puckie.

Tymczasem Puck wyrósł na główną bazę morską królewskiej floty kaperskiej, pod zwierzchnictwem ówczesnego starosty Jana Kostki. Przypuszczalnie wówczas, czyli w latach siedemdziesiątych XVI w. nastąpiła rozbudowa krzyżackiego zamku. Prace zakończono dopiero za starosty Ernesta Wejhera w ostatnich latach XVI w., nadając zamkowi puckiemu ostateczne rozplanowanie przestrzenne. Następnie utworzono tu siedzibę floty wojennej, dowodzonej przez Ernesta Wejhera, dla której urządzono port i stocznię.

Podczas I wojny szwedzkiej Puck został zajęty przez nieprzyjaciela, który odstąpił dopiero po interwencji hetmana Stanisława Koniecpolskiego, wspartego przez wojska gdańskie. Po tych wydarzeniach król Władysław IV nakazał ufortyfikowanie Pucka i budowę w 1635 r. fortów Władysławowo oraz Kazimierzowo. W wyniku tych decyzji podczas działań II wojny szwedzkiej miasto przetrwało natarcia przeciwnika.

Po zakończeniu II wojny szwedzkiej król Jan Kazimierz ponownie oddał starostwo puckie Gdańskowi. Odzyskał je dopiero Jan III Sobieski, jako ówczesny starosta pucki.

W wyniku pierwszego rozbioru Polski, od 1773 r. starostwo puckie jako powiat w okręgu tczewskim, znalazło się w obrębie Prus Zachodnich z siedzibą w Kwidzynie. Po Kongresie Wiedeńskim, od 1818 r. ziemia puckska stała się częścią powiatu wejherowskiego w regencji gdańskiej, a w 1887 r. utworzono powiat pucki.

Wówczas nastąpiło ożywienie gospodarcze w tym rejonie, do czego przyczyniła się modernizacja portu w Pucku, z utworzeniem toru wodnego dla większych jednostek. Znaczenie miała także budowa dróg bitych, w tym ukończonej w 1847 r. szosy Puck-Reda, łączącej miasto z głównym traktem Gdańsk-Lębork. W 1899 r. otwarto linię kolejową komunikującą Puck z ówczesną magistralą Gdańsk-Berlin przez Słupsk. W połowie XIX w. funkcjonowało w Pucku siedem browarów, trzy gorzelnie, młyn wodny, cegielnia i manufaktura Iniana. Głównym zajęciem mieszkańców nadal pozostawało rolnictwo i rybołówstwo, ale rozwijały się coraz lepiej handel i rzemiosło. Pod koniec XIX w. i na początku XX w. uruchomiono młyn motorowy i mleczarnię przy ul. Wejherowskiej, tartak oraz rzeźnię miejską.

Zmienił się znacznie dotychczas średniowieczny wygląd Pucka. Po rozbiorze murów oraz bram, zabudowa miejska objęła obszerne przedmieścia. W zmianie wizerunku dużą rolę odegrało działające od 1845 r. Towarzystwo Upiększania Miasta, którego staraniem powstały obiekty użyteczności publicznej, a także rekreacyjne tereny zielone i spacerowe. Urządzono Park Kuracyjny oraz deptaki prowadzące wzdłuż plaży obsadzone alejami – w części zach. była to ul. Kasztanowa, w części wsch. droga do Rozgardu. Z myślą o przyciągnięciu letników w 1884 r. zbudowano dom kuracyjny przy ul. Lipowej, z salą teatralną, restauracją i kawiarnią, a na plaży drewniane molo. Przy Rynku powstały także hotele „Pod Gwiazdą” i „Voos”.

W II Rzeczypospolitej od 1920 r., gdy odbyły się słynne zaślubiny Bałtyku dokonane przez generała Hallera, Puck znalazł się w województwie pomorskim, a od 1927 r. wszedł w skład powiatu morskiego. Był to okres znacznego rozwoju całego rejonu i miasta, zwłaszcza po doprowadzeniu w 1922 r. linii kolejowej z Pucka do Helu przez Hallerowo. Puck i inne miejscowości nadbałtyckie stały się chętnie odwiedzanymi letniskami. Rozbudowano dom kuracyjny, który stał się okazałym modernistycznym gmachem, funkcjonowały łazienki, punkt widokowy czyli Zielony Mostek i drewniane zejście na plażę.

W Pucku działał do 1926 r., czyli do czasu budowy Gdyni, port handlowy, a także port wojenny. W latach 30 XX w. władze państwowe sfinansowały remont portu rybackiego: powstało nowe molo i pogłębiony tor wodny. Jeszcze w lipcu 1920 r. umiejscowiono w Pucku Bazę Lotnictwa Morskiego, a w październiku Pułk Artylerii Nadbrzeżnej, którego zabudowania rozrosły się w pn.-zach. części miasta, przy dawnych pruskich koszarach. Miasto wzorem pobliskiej Gdyni, zyskało nową zabudowę w duchu modernizmu. Były to zarówno budynki publiczne jak gmach poczty, czy też mieszkalne: wille (ul. Męczenników Piaśnicy) i kamienice (ul. Mestwina, Wojska Polskiego i Sobieskiego).

Wrzesień 1939 r. przyniósł tragiczne skutki już w pierwszych dniach, gdy zniszczono zabudowania portu oraz hangary i samoloty Bazy Lotnictwa Morskiego. W dniu 9 września wojska niemieckie zajęły miasto. W latach 1941-1944 utworzono tu obóz pracy, w którym wytwarzano części do samolotów.

Lata okupacji skończyły się dla Pucka 12 marca 1945 r. Miasto znalazło się wówczas w powiecie morskim, a od 1954 r. w powiecie puckim, który po zniesieniu w 1975 r., przywrócono po reformie w 1999 r.

Obecnie miasto Puck jest gminą miejską zlokalizowaną w powiecie puckim, ważnym ośrodkiem administracyjno-usługowym obszaru, centrum sportowo-rekreacyjnym, a także miejscem popularnym turystycznie zabytkowym centrum. Puck zajmuje obecnie obszar ok. 490 ha, który w 2018 r. zamieszkiwało 11 265 osób.

6.2 Prezentacja krajobrazu kulturowego.

Miasto Puck położone jest w pn. części województwa pomorskiego zwanej Pobrzeżem Kaszubskim, na wysoczyźnie morenowej czyli Kępie Puckiej, rozciągającej się nad Zatoką Pucką (Małe Morze). Od strony

południowej Kępa Pucka oddzielona jest od Kępy Oksywskiej pradoliną rzeki Redy. Naturalną granicę Pucka od strony pn.-zach. wyznacza dolina rzeki Płutnicy, a na zachód od miasta znajduje się Puszcza Darżłubska. Na dzisiejszy wizerunek miasta zdecydowany wpływ wywarło położenie nad brzegiem Zatoki Puckiej oraz bliskość lądowych szlaków handlowych. Ten różnorodny pod względem ukształtowania i zasobów przyrodniczych obszar został wzbogacony przez kolejne stulecia o elementy stanowiące dzieło człowieka. Najstarszy z nich to historyczna sieć drożna, która pierwotnie opierała się o trakt prowadzący do Gdańska (ul. Wejherowska), drogę do Rzucewa (ul. Wojska Polskiego) i drogę prowadzącą do Połczyna oraz Puszczy Darżłubskiej (ul. 10 Lutego - Żarnowiecka). Obecnie główną oś komunikacyjną tworzy droga wojewódzka nr 216, stanowiąc połączenie drogowe Trójmiasta z Półwyspem Helskim (w obrębie miasta to ul. Helska). Część tych historycznych traktów zachowała pierwotne obsadzenie w formie alei lub szpalerów przydrożnych (n.p. ul. Wejherowska i ul. Wojska Polskiego), tworzących charakterystyczne elementy w sylwecie i pejzażu miasta. Innego rodzaju ciąg komunikacyjny powstał w związku z wytyczeniem torów kolejowych, w obrębie miasta usytuowanych częściowo na nasypie, z towarzyszącą mu infrastrukturą techniczną.

W sieć komunikacyjną wpisane zostały poprzez kolejne wieki poszczególne części układu przestrzennego miasta, zawsze związanego z funkcją portową i akwenem Zatoki Puckiej. Od średniowiecznej lokacji w obrębie umocnień, z charakterystycznym rynkiem i szachownicą ulic, przez zielone dzielnice zabudowane po rozebraniu murów obronnych i bram, willowo-ogrodowe rejon części wschodniej, aż po współczesne osiedla mieszkaniowe. Północny i wschodni rejon miasta to strefa plaż, zieleni i obiektów związanych z turystyką oraz sportem.

Wyróżniającymi się w krajobrazie kulturowym elementami są obiekty sakralne, zwykle tworzące dominantę kompozycyjną w obrębie miasta ale w przypadku Pucka także całej okolicy. W przestrzeń Małego Morza wpisana jest rozpoznawalna z oddali sylweta miasta Pucka z akcentem masywnej bryły gotyckiego kościoła parafialnego.

W krajobrazie kulturowym miasta wyróżniają się także dawne cmentarze w obramowaniu zieleni wysokiej, zarówno przykościelny, jak i pozostałe zlokalizowane w obrębie miasta. Cmentarz ewangelicki (ul. Wejherowska) i żydowski (Aleja Lipowa) stanowią obecnie ogólnodostępne tereny zielone lub stały się publicznymi parkami (Park Dziejów Pucka). Nie brakuje także parków miejskich utworzonych w ramach upiększania miasta jeszcze w XIX w. Stanowiły przedłużenie nadmorskiej promenady spacerowej, terenu przy domu zdrojowym i plażowych konstrukcji mola.

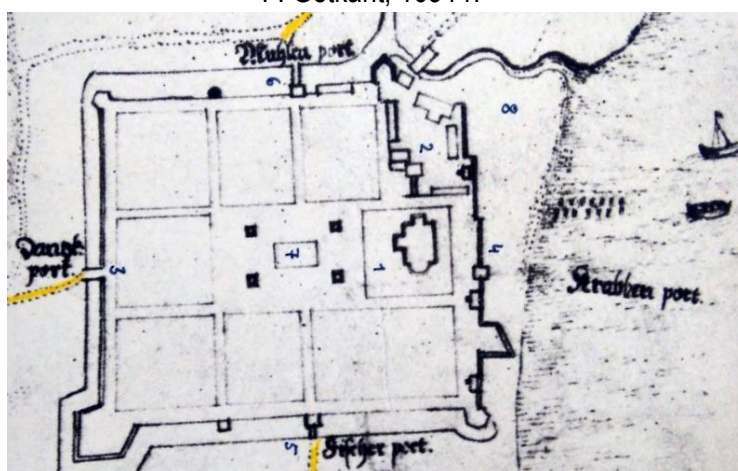
Jednak znakiem rozpoznawczym miasta budującym przede wszystkim jego tożsamość kulturową pozostaje teren portowy, wzbogacony o historię zaślubin z morzem, postać gen. J. Hallera i jego słynnego pierścienia oraz tradycja miejsca z pamiątkowym słupkiem na terenie obecnego portu.

Krajobraz kulturowy Pucka to wynik starań wielu pokoleń, które w różnorodny i malowniczo ukształtowany teren Kepy Puckiej nad Zatoką Pucką, stopniowo przez kolejne wieki wносиły swój wkład, aż powstało nadmorskie miasto o charakterystycznej i niepowtarzalnej formie. Zadaniem obecnego pokolenia jest ochrona tego dorobku jak i takie kształtowanie nowych inwestycji, aby uwzględniały miejscowy charakter i tradycję, harmonijnie włączając się w dzieło naszych poprzedników.

6.3 Charakterystyka zasobu zabytków nieruchomych:

6.3.1. Układ przestrzenny miasta.

F. Getkant, 1634 r.

Heuer, 1810 r.

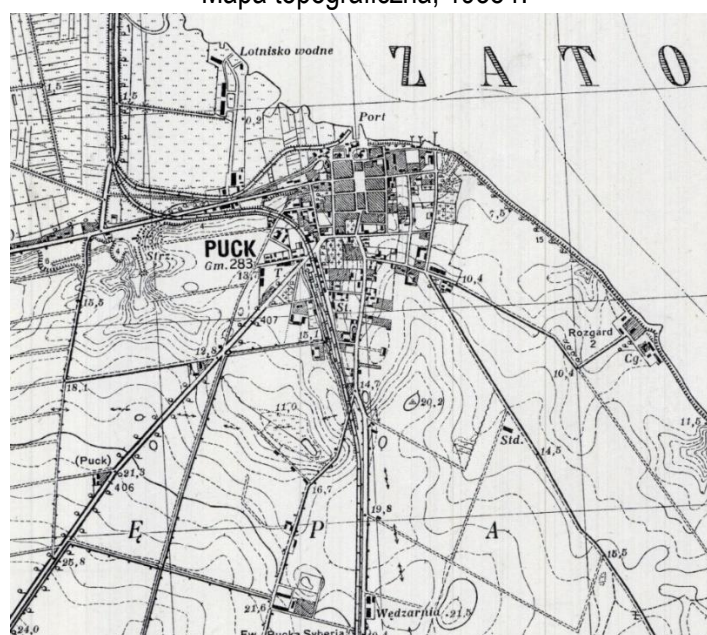
Mapa topograficzna, 1880 r.

Mapa topograficzna 1918 r.

Mapa topograficzna, 1938 r.

Puck w 2. połowie XIII w. był grodem z prawem targowym oraz parafią katolicką. Musiał zatem istnieć wówczas kościół parafialny i plac targowy. Uzyskanie w 1348 r. przywileju lokacyjnego na prawie chełmińskim, spowodowało wprowadzenie nowego, geometrycznego układu przestrzennego.

Obszar miasta otrzymał kształt prostokąta o wymiarach 350 x 260 m, z regularnym układem prostokątnego rynku usytuowanego w centrum oraz szachownicowo rozplanowaną siatkę ulic. Ważnym elementem kompozycyjnym struktury miejskiej był port, powiązany z przestrzenią miasta poprzez lokalizację na osi podłużnej rynku. Z wytyczonych kwartałów zabudowy 7 podzielono na 100 parcel pod budowę domów mieszczkańskich. Wszystkie działki miały analogiczne wymiary, każda liczyła 3 x 7 prętów chełmińskich, czyli 15,5 x 6,6 m. Rejestr czynszowy z 1423 r. wymienił pobranie czynszów z 97,5 posesji, czyli tyle działek musiało być wówczas zabudowanych. Prace miernicze i zabudowa parcel trwały do końca XV w. Pośrodku obszernego rynku stanął ratusz, a kwartały północne zajął później wzniesiony zamek, kościół parafialny i plac targowy. Usytuowanie wcześniej wzniesionego, a następnie rozbudowanego kościoła sugeruje, że nowy ład przestrzenny zaadaptował część starej osady. Początkowo miasto otoczono wałami i fosą, a pod koniec XIV w. zamknięto pierścień murów obronnych z basztami i bramami, tym samym określając stałą wielkość arealu miejskiego. Od tego czasu działki mogły się powiększać jedynie kosztem sąsiednich parcel. Przypuszczalnie już w XV w. skrócony został kwartał kościelny od strony południowej, przez przedłużenie obecnej ul. Judyckiego, dzięki czemu powstała zabudowa mieszczkańska pn. pierzei Rynku.

Miasto posiadało 4 bramy, opisywane jeszcze w 1783 r.: Młyńską (od zach.), Gdańską (od pd.), Rybacką (od wsch.), Korabną (od pn.). Umocnienia, rozbudowane w 1634 r. o wał ziemny wysokości ok. 4 m, od pd.-wsch. bastion narożny z czterema szanćcami, a następnie na pocz. XVIII w. o bastiony przy Bramie Młyńskiej, w miejscu Bramy Rybackiej i szaniec przy Bramie Gdańskiej, stopniowo rozebrano w XIX w.

W czasach nowożytnych kamienice przyrynkowe zyskując stopniowo na znaczeniu, przenosiły zaplecze gospodarczo-rzemieślnicze na zaplecze w głębi kwartału zabudowy. Plan Heuera z 1810 r. prezentuje układ zabudowy kwartałów, z wydłużonymi działkami od strony Rynku oraz z krótszymi o połowę działkami od strony ulic bocznych, które rozdziela uliczka gospodarcza. Ratusz zajmował centrum rynku, a po pożarze w 1863 r., nowy gmach stanął w pierzei wsch. W ciągu XIX w., po rozbiorce umocnień, rozrosły się przedmieścia, początkowo w kierunku południowym i wschodnim, a po doprowadzeniu linii kolejowej w końcu stulecia, także w zachodnim i południowym. W latach 1900-1901 dla całego obszaru miasta powstał plan rozwoju, uzupełniony w 1906 r., wytyczający nową sieć ulic z Nowym Rynkiem przy ul. Nowy Świat. Do planu dołączono uchwałę regulującą parametry przestrzenne takie jak szerokość ulic głównych, gospodarczych, a także chodników, czy odległości między budynkami. Realizowano ów projekt aż do końca lat 30 XX w.

6.3.2. Architektura obronna.

Zarówno zamek krzyżacko-starosciński, jak i system fortyfikacji miasta zachowały się do naszych czasów jedynie w formie reliktów. Zostały jednak bardzo dobrze przebadane archeologicznie, dając wyobrażenie o ich formie i stanowiąc świadectwo poziomu ówczesnej techniki budowlanej.

Zamek krzyżacki wzniesiono przypuszczalnie pod koniec XIV lub na początku XV w. jako murowany, piętrowy podpiwniczony budynek. Mieścił część rezydencjonalną, a także kaplicę i zaplecze z kuchnią oraz spichlerzem na poddaszu. Otoczony był fosą z mostem zwodzonym i poprzedzony bramą. W późniejszych lustracjach określony został „starą kamienicą”, w odróżnieniu od „kamienicy nowej”, wzniesionej za czasów polskich starostów. Po pierwszym rozbiorze został rozebrany. W ostatnich latach powrócił pomysł zabezpieczenia i ekspozycji zachowanych reliktów budowli oraz zagospodarowanie przyległego terenu w formie parku z platformą widokową, małą architekturą i układem ścieżek (Projekt Architekci. Gzowski&Gzowski S.C.).

Pozostałości fortyfikacji średniowiecznych czyli fragmenty murów obronnych i fosy, a także miejskiego kanału odpływowego, odnaleziono przy ul. Sambora i Sobieskiego. W nałożniku ul. Młyńskiej i ul. 10 Lutego natrafiono na reliktury Bramy Młyńskiej. Fragmenty nowożytnych umocnień ziemnych odsłonięto przy ul. Sambora i Morskiego Dywizjonu Lotniczego

6.3.3. Architektura sakralna:

a. kościoły

W dziejach miasta najważniejszą budowlą sakralną pozostawał przez wieki kościół parafialny p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła, lecz nie był świątynią jedyną. Trzeba wspomnieć o kaplicy św. Barbary w dzielnicy portowej oraz o kaplicy św. Jerzego, funkcjonującej wraz ze szpitalikiem-przytułkiem przy Bramie Gdańskiej, wymienionej w źródłach w 1380 r. Obie budowle zostały zniszczone podczas drugiej wojny szwedzkiej.

Kolejnym obiektem sakralnym był zbór ewangelicki wzniesiony w 1845 r., przy ul. Zamkowej, na pd. części terenu zamkowego, razem z plebanią i budynkiem szkoły. Jednonawowa budowla o charakterystycznej smukłej wieży została częściowo zniszczona podczas ostatniej wojny i ostatecznie rozebrana w 1956 r.

Natomiast kościół parafialny, obecnie fara pucka, przetrwała bez większych zmian do czasów obecnych, Wymieniona w dokumentach już w 1283 r. Wówczas przypuszczalnie był to obiekt jednonawowy, wzniesiony na kamiennym fundamencie (pozostałości stanowią obecnie cokoły filarów międzynawowych), z wieżą typu obronnego, zbudowaną początkowo do wysokości fryzu arkadkowego, wtopioną między kaplice na przedłużeniu naw bocznych. W ciągu XIV w. kościół został rozbudowany etapami do formy 5-przęsłowego, trójnawowego korpusu, typu halowego, nakrytego stropem, rozdzielonego 8-bocznymi filarami wspierającymi arkady międzynawowe. Między rokiem 1466 a 1496 wprowadzono jeden wielki dach, w miejsce oddzielnych nad każdą nawą. Trójbocznie zamknięte prezbiterium zostało przesklepione w 1645 r. późnogotyckim sklepieniem gwieździstym z żebrem przewodnim i renesansowymi wspornikami. Kaplica grobowa Wejherów powstała w latach 1597-99, około 1600 r. dodano kaplicę Judyckiego, przesklepioną późnogotyckim sklepieniem gwieździstym. Pozostałe sklepienia: naw i kaplicy pn. założono w 1896 r. Wśród wyposażenia wyróżnia się ołtarz w kaplicy Wejherów z 1623 r., z obrazem przedstawiającym scenę Ukrzyżowania, malowanym przez Hermana Hana. Świątynia pucka to jeden z najstarszych i najciekawszych przykładów architektury sakralnej nie tylko w skali miasta ale i całego regionu.

b. klasztor

W 1898 r. ukończono budowę siedziby klasztoru sióstr elżbietanek, wzniesioną staraniem Luizy Wiercińskiej, dla sióstr przybyłych ze Śląska i z Warmii. Wkrótce siostry utworzyły punkt opieki nad chorymi i ubogimi. Po ostatniej wojnie w budynku otwarto szpital powiatowy, który działa do czasów obecnych. Neogotycki budynek zbudowany z kamienia i cegły, prezentuje symetryczną, osiową kompozycję, akcentowaną trzema ryzalitami frontowymi z trójkątnymi szczytami o dekoracji blendowej.

c. kapliczki przydrożne

Na terenie miasta zachowały się liczne kapliczki przydrożne, większość z nich to obiekty ceglane, typu architektonicznego. Powstały głównie w XIX i na początku XX w., najstarsza, przy ul. Wejherowskiej datowana jest na 1814 r. Wznoszone głównie przez prywatnych fundatorów (ul. Przebendowskiego – rodzina Busch), związane były z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi lub miejskimi.

Ul. Wojska Polskiego

ul. Wejherowska

ul. Przebendowskiego

d. cmentarze

Cmentarze okolone wysoką zielenią, z wewnętrznymi, regularnymi alejkami, to wyróżniające się elementy w strukturze miejskiej. Poza cmentarzem przykościelnym, zakładano je zazwyczaj na obrzeżach miasta, które obecnie stały się terenami śródmiejskimi. Na terenie Pucka było czynnych 7 cmentarzy, w tym 3 rzymskokatolickie, 3 ewangelickie oraz 1 żydowski.

Cmentarze rzymskokatolickie.

Cmentarz przy kościele p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła, najstarszy, obecnie nieczynny, stanowi przykościelny teren zielony.

Cmentarz parafii św. Apostołów Piotra i Pawła przy ul. Wejherowskiej

Cmentarz rzymskokatolicki przy Alei Lipowej, otwarty w 1933 r.

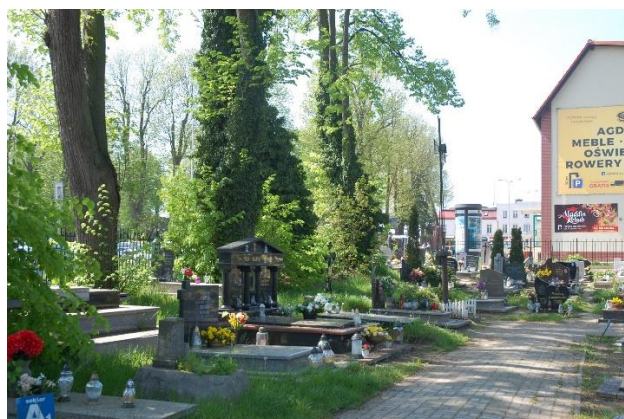

Cmentarze ewangelickie.

Cmentarz przy ul. Wejherowskiej z 1888 r.(obecnie teren zielony)

Cmentarz św. Jerzego w narożniku ul. Wejherowskiej i ul. Gdańskiej (obecnie rzymskokatolicki).

Cmentarz pomiędzy ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego i Gen. Hallera (zamknięty w 1930 r., obecnie Park Dziejów Pucka).

Cmentarz żydowski przy Alei Lipowej z 1857 r. funkcjonuje jako miejsce pamięci z kamiennym lapidarium.

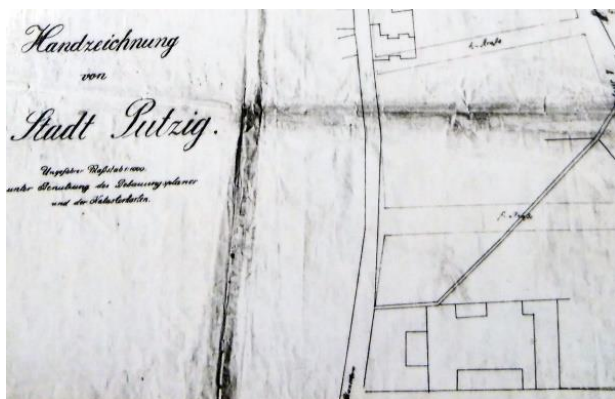

6.3.4. Architektura rezydencjonalna

Na terenie miasta zachowało się niewiele przykładów architektury rezydencjonalnej, lecz te istniejące pochodzą z różnych epok i przedstawiają odmienne tradycje budowlane.

Najstarszym przykładem jest **barokowy dwór Przebendowskich** z końca XVIII w., jedyny zachowany element obszernego założenia dworskiego, widocznego jeszcze na mapach z 2 połowy XIX w. (ostatnio rozebrano budynek gospodarczy). Dwór prezentuje charakterystyczną dla tamtego czasu przysadzistą, parterową bryłę z wysokim mansardowym dachem.

Plan Pucka z 1906 r., z zaznaczonym zespołem dworu.

Z 2 połowy XIX w. pochodzi tzw. **dwór miejski**, zlokalizowany na obszernej parceli przy ul. Sobieskiego 17, połączony z budynkiem bramnym. Parterowy, nakryty wysokim dwuspadowym dachem, z piętrowym ryzalitem pozornym na osi. Obiekt ten od lat pozostaje w złym stanie, obecnie jest wykwaterowany i przygotowany do remontu generalnego.

Dwór z ogrodem przy **ul. Elizy Orzeszkowej nr 1**, wzniesiony na początku XX w., to pozostałość po założeniu dworsko-parkowym z folwarkiem, czytelnym na mapie z lat 30 XX w.

6.3.5. Obiekty użyteczności publicznej.

Siedziby urzędów. Obecne były w mieście od początku jego dziejów, przekształcane i nowo budowane. Do naszych czasów zachowane zarówno powstałe z końca XIX w. prezentujące eklektyczne formy architektury, jak i nowoczesne rozwiązania modernistyczne.

Najstarszy **pucki ratusz** od XIV w. przez kolejne stulecia zlokalizowany był w centrum Starego Rynku. Po pożarze w 1863 r. nowy gmach według projektu architekta Blaurocka został wzniesiony we wsch. pierzei rynku. Okazała bryła o licowanych ceglą elewacjach i neogotyckim detalu, stanowi obecnie główny akcent kompozycyjny przestrzeni tego placu.

Budynek ratusza z 1863 r.

Gmach sądu. Początkowo władze sądowe zajmowały część pomieszczeń starego ratusza, po 1855 r. przeniosły się do kamienicy stojącej w miejscu obecnego ratusza. W 1879 r., gdy powstał Sąd Obwodowy, wzniesiono nowy, eklektyczny gmach przy ul. 1 Maja.

Urząd poczty. Zbudowany w latach 30 XX w. budynek urzędu pocztowego to jeden z ciekawszych przykładów architektury modernistycznej, nie tylko w Pucku ale w całym regionie. Okazała bryła zestawiona z dwóch kubicznych form, z płaskimi dachami, o gładkich elewacjach z pasmami okien, akcentuje narożnik ul. Wałowej i ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego.

Szpital. Najstarszym przybytkiem dla chorych i potrzebujących jest szpitalik-przysiółek św. Jerzego przy ul. Wałowej 11, obecnie siedziba Muzeum Ziemi Puckiej. Tradycja jego funkcjonowania sięga czasów średniowiecza. Obecny budynek o szkieletowej konstrukcji, piętrowy z wysokim, czterospadowym dachem, to kolejny w tym miejscu, wzniesiony w 1725 r.

Dom chorych im. Cesarzowej Wiktorii Augusty powstał w 1896 r., staraniem miejscowej gminy ewangelickiej. Położony w zach. pierzei obecnej ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 2, zachował piętrową bryłę o licowanych kamieniem i cegłą elewacjach, przy wnętrzu dostosowanym w latach 80 XX w. do celów mieszkaniowych.

6.3.6. Zabytki techniki i przemysłu.

Historyczne obiekty techniczne i przemysłowe w większości straciły pierwotną funkcję. Dostosowane zostały do obecnych potrzeb, zamienione przeważnie na budynki usługowe. Niektóre z nich, takie jak zespół rzeźni przy **ul. Kopernika 4** zostały mocno przebudowane, a ich pierwotny charakter pozostał czytelny jedynie w kilku elementach: m.in. w ceglanym murze granicznym, szpalerze zieleni czy niewielkim budyneczku warsztatowym.

Ul. Kopernika 4, zespół dawnej rzeźni

Inne zachowały pierwotną bryłę, starannie odremontowaną i utrzymaną bez większych zmian, z przeobrażonym nowocześnie wnętrzem, jak w wypadku **młyna motorowego przy ul. Wejherowskiej 4**. Mniej szczęścia miała położona w pobliżu, pod nr 2, miejska mleczarnia, rozebrana kilka lat temu.

Zbieg ul. Morskiej i Zamkowej akcentuje potężna bryła browaru miejskiego, aktualnie nie użytkowanego.

Ul. Wejherowska 4

ul. Morska 11

Infrastruktura kolejowa to przede wszystkim budynek dworca z 1899 r., zachowany w nie najlepszym stanie, lecz z nowym pokryciem dachowym i oryginalną, rzeźbioną stolarką okienną. W skład zespołu wchodzi także lokomotywnia pochodząca z okresu międzywojennego.

Od 1912 r. działała w Pucku miejscowa elektrownia, mieszcząca się w budynkach o charakterystycznej formie architektonicznej. Zabudowania zostały ostatnio starannie wyremontowane, służąc odąd jako siedziba Powiatowej Straży Pożarnej.

6.3.7. Obiekty wojskowe

W 1911 r. władze pruskie założyły w Pucku Lotniczą Stację badawczą Marynarki Wojennej, przekształconą w dywizjon morski. Wówczas powstały koszary, pole wzlotów, hangary, basen dla wodnopłatowców oraz droga do ich przetaczania. Od 1923 r. w tym miejscu działał Morski Dywizjon Lotniczy. Z czasu działalności obu jednostek wojskowych zachowały się budynek koszar i hangar lotniczy z 1912 r., a także budynek radiostacji wojskowej z 1924 r. i budynek magazynowy z lat 30 XX w.

Budynek koszar, ul. 10 Lutego 31

Hangar lotniczy, ul. Szystowskiego 2

Radiostacja wojskowa, ul. 10 Lutego 36

Budynek magazynowy, ul. 10 Lutego 38

6.3.8. Budownictwo mieszkaniowe

Historyczne budynki mieszkaniowe w Pucku prezentują zróżnicowane typy budownictwa miejskiego. Najstarsze z nich to kamienice mieszczańskie zgrupowane wokół Starego Rynku, z których kilka zostało przebadanych pod względem archeologicznym i architektonicznym. Wyniki badań pozwoliły bliżej określić rozwój puckiej kamienicy mieszczańskiej. Ponadto do większości budynków zachowały się materiały archiwalne, w tym głównie księgi Policji Budowlanej z końca XIX i początku XX w. (Archiwum Państwowe w Gdańsku), dokumentujące zmiany w kompozycji elewacji i układzie wnętrza, dokonywane podczas licznych remontów mających miejsce pod koniec XIX i na pocz. XX w. Kamienica mieszczańska zajmowała frontową część działki, wzniesiona była zazwyczaj w konstrukcji szkieletowej wypełnionej cegłą, z takimiż lub murowanymi ścianami ogniowymi. Przeważnie dwu- lub trójkondygnacyjna, podpiwniczona, piwnice zwykle kamiennie-ceglane, nakryte drewnianym stropem, podobnie jak i pozostałe kondygnacje. Ustawiona szczytowo, z trójosiową fasadą, nakryta dachem dwuspadowym z ozdobnym szczytem od frontu. Początkowo występowały dwutraktowe układy wnętrza, a od XVIII w. trójtaktowe. Plan budynku charakteryzował się długim korytarzem prowadzącym na podwórze wzdłuż jednej z ścian bocznych oraz usytuowaniem kuchni w trakcie środkowym. Zazwyczaj w XIX

i w XX w. w przyziemiu lokowano warsztaty, sklepy, lokale gastronomiczne czy hotele. Takich budynków zachowało się sporo, m.in.:

Stary Rynek 17

Stary Rynek 28

Stary Rynek 29

Pod koniec XIX w. i na początku następnego, w obrębie rynku niekiedy łączono sąsiednie działki, budując bardziej okazałe kamienice n.p. Rynek 32 czy 33.

Na początku XX w. okazałe eklektyczne kamienice czynszowe lokalizowano już także przy bocznych ulicach, akcentując zwłaszcza narożniki n.p. ul. 1 Maja 4,8,10,12, ul. 10 Lutego 3,13,14,19, ul. Pokoju 6,9,10,12 i inne.

Ul. 1 Maja 12

ul. 10 Lutego 14

W części pn. miasta zachowały się dawne domy rybackie, już w wersji murowanej, chociaż jeszcze czasami z drewnianymi szczytami, parterowe, nakryte wysokimi dachami dwuspadowymi n.p. ul. Marynarska 2,3, ul 12 Marca 2,5,12, Al. Kościuszki 1.

Ul. Marynarska 2

Aleja Kościuszki 1

Ul. 12 Marca 12

Najwięcej jednak zachowało się typowych domów małomiasteczkowych, zlokalizowanych przy bocznych uliczkach. Najczęściej są to budynki parterowe, z mieszkalnym poddaszem w dwuspadowym dachu o ustawieniu kalenicowym, doświetlonym wystawką na osi, n.p. 10 Lutego 6, ul. Bogusława 7,11, ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 9.

ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 9

ul. Sobieskiego 5

Ul. Bogusława 5

ul. Bogusłwa 11

W nowych dzielnicach rozbudowanych po rozbiórce umocnień, głównie na wsch. i zach od miasta lokacyjnego popularnym typem była willa posadowiona w obszernym ogrodzie n.p. ul. 10 Lutego 20, 25, ul. Gen. Hallera 5, 6, ul. Męczenników Piaśnicy 1.

ul. 10 Lutego 20

ul. Męczenników Piaśnicy 1

W latach trzydziestych XX w. pojawiło się nowoczesne budownictwo modernistyczne, operujące geometryczną bryłą z płaskim dachem, zaokrąglonych narożnikach i gładkich elewacjach akcentowanych jedynie otworami okiennymi. W tym duchu powstały wille m.in. na ul. Męczenników Piaśnicy 3, 5, 7 i 9 ale także okazałe kamienice na ul. Mestwina 1, 3, 5, ul. Sobieskiego nr 9, 13, czy na ul. Wojska Polskiego.

Ul. Męczenników Piaśnicy 7 i 9.

Ul. Mestwina 1

ul. Wojska Polskiego 10-12-14.

6.3.9. Zieleń komponowana

Największe zasługi dla wprowadzenia w Pucku komponowanej zieleni miało założone w 1845 r. Towarzystwo Upiększania Miasta. Staraniem jego członków powstały parki i aleje, które miały nadać miastu charakter kurortu, zgodnie z ówczesnymi planami rozwoju jego walorów letniskowych i turystycznych. Większość zielonych założeń dotrwała do naszych czasów.

Park Kuracyjny z 1887 r., współcześnie nazwany imieniem Feliksa Nowowiejskiego, wraz z traktem spacerowym do Rozgardu, prowadzącym w kierunku wsch., wzdłuż którego zachował się szpaler bukowo-lipowo-grabowy,

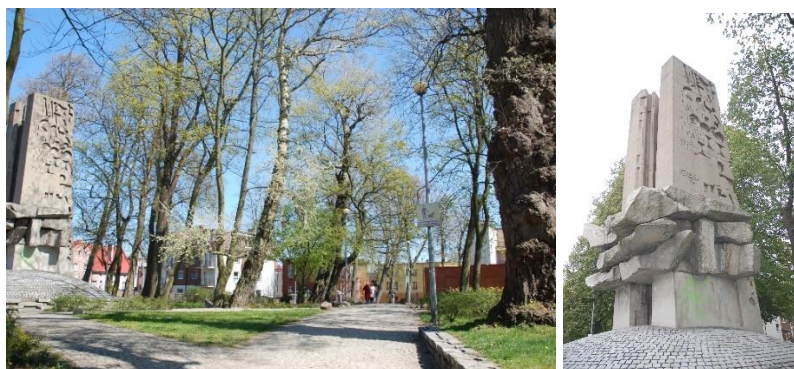
Park miejski z końca XIX w., położony w narożniku ul. 1 Maja i Alei Lipowej. Obecnie nosi nazwę Parku Kaszubskiego, na jego terenie ustawiono pomnik Antoniego Abrahama.

W 1928 r. w zach. części miasta, przy ul. 10 Lutego, w pobliżu koszar Morskiego Dywizjonu Lotniczego, powstał park miejski ze strzelnicą bractwa kurkowego oraz boisko sportowe. Do naszych czasów dotrwała część zieleni wysokiej oraz zagospodarowane boisko sportowe.

Na miejscu cmentarza ewangelickiego położonego między ul. Gen. Józefa Hallera i Morskiego Dywizjonu Lotniczego, w 1930 r. urządzono kolejny park miejski. W 1976 r. w zach. części parku ustawiono monumentalny pomnik Braterstwa Broni, projektu znanego gdańskiego rzeźbiarza Wiktora Tolki. Dzisiaj nosi nazwę Parku Dziejów Pucka, a na jego terenie utworzono lapidarium historycznych już dzisiaj tablic dawnych firm i stowarzyszeń puckich, a nawet jedną prywatną fundację odnoszącą się do sukcesu sportowego miejscowej drużyny piłkarskiej.

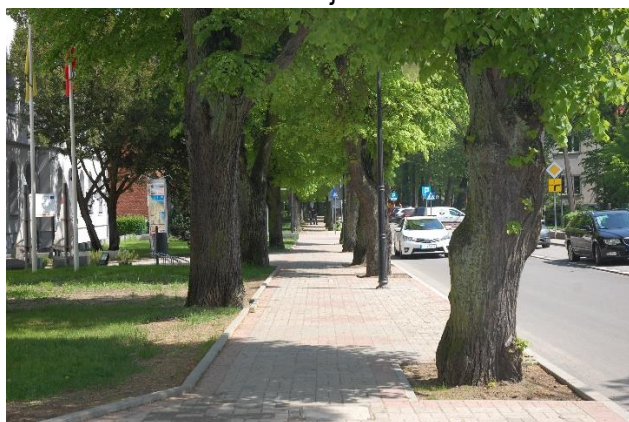

Staraniem Towarzystwa Upiększania Miasta powstały aleje spacerowe wzdłuż deptaków. Prowadziły przede wszystkim wzdłuż brzegu Zatoki. Oprócz drogi do Rozgardu była to n.p. Aleja Kasztanowa (ob. Aleja Kościuszki) prowadząca z Parku Kuracyjnego do portu. Obsadzenia pojawiły się także przy ulicach położonych blisko plaży, n.p. na Alei Lipowej i ul. 1 Maja, lecz również na oddalonych od centrum n.p.: ul. Wojska Polskiego czy Wejherowskiej.

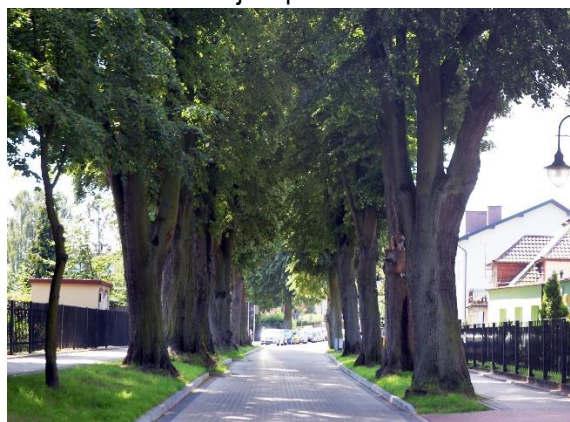
Obsadzenie z kasztanowców przy Alei Kościuszki.

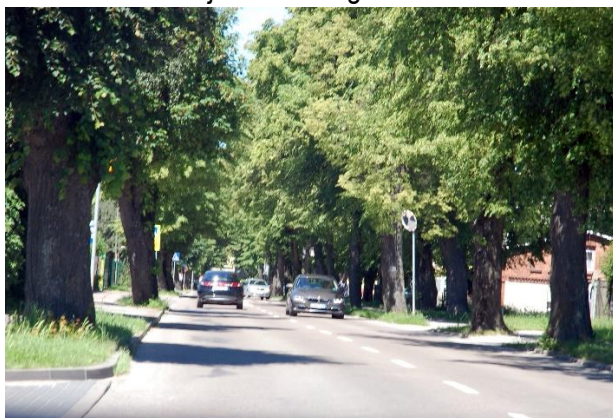
. Ul. 1 Maja

.Aleja Lipowa.

Ul. Wojska Polskiego

ul. Wejherowska

6.3.10. Zabytki archeologiczne

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami szczegółowo określa definicję takiego zabytku, jako zabytku nieruchomego stanowiącego powierzchnię, podziemną lub podwodną pozostałość egzystencji lub działalności człowieka, złożoną z nwarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem. Zabytki archeologiczne stanowią zasób szczególny, gdyż przed zbadaniem i odpowiednim wyeksponowaniem często nie funkcjonują w świadomości lokalnych społeczności. Toteż konieczna jest szczególna uwaga przy uzgadnianiu zarówno miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i projektów wszelkich inwestycji, ze wskazaniem na konieczność prowadzenia niezbędnych badań ratowniczych na terenach stanowisk archeologicznych zagrożonych uszkodzeniem lub zniszczeniem.

Obszar miasta został bardzo szczegółowo rozpoznany archeologicznie. Działała tu w latach 70 XX w. ekipa Tadeusza Grabarczyka z Uniwersytetu Łódzkiego, która odkryła relikty osadnictwa z III-IV w.n.e.. Ponadto prowadzono badania podwodne Zatoki Puckiej, gdzie odnaleziono relikty wczesnośredniowiecznego portu. Wiele sezonów badawczych na terenie zamku i miasta lokacyjnego odbyli naukowcy z Uniwersytetu Warszawskiego – prof. Jerzy Kruppe z zespołem oraz dr Michał Starski. Wyniki tych prac pokazały z jednej strony wielokulturowość osadniczą obszaru, z drugiej proces powstawania miasta od czasów średniowiecznych po wieki nowożytne. Zapisem tej historii stały się udokumentowane stanowiska archeologiczne.

NR STANOWISKA	OBSZAR AZP	NR NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA	NR REJESTRU (nowy, stary)
1	04-42	27	zamek	Ś-Now.	C-558; 451/A
2	04-42	29	skarby	WŚ	
3	04-42	28	cmentarzysko grobów skrzynkowych	WEŻ-La wcz i śr.	
4	04-42	4	osada osada osada osada osada	Neolit Ś PŚ Now. WEŻ	C-481; 397/A
5	04-42	5	ślad osadnictwa	neolit	
6.	04-42	6	osada ślad osadnictwa osada osada osada	neolit OWR WŚ Ś Now.	
7.	04-42	7	osada ślad osadnictwa osada	Neolit OWR Ś	
8.	04-42	8	ślad osadnictwa ślad osadnictwa osada	neolit MOP? Ś	

9.	04-42	9	śląd osadnictwa osada	Neolit Ś	
10.	04-42	10	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit WEŻ Ś	
11.	04-42	11	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit MOP Ś	
12.	04-42	12	śląd osadnictwa osada osada	neolit WŚ Ś	
13.	04-42	13	śląd osadnictwa osada otwarta osada osada osada	Ś Ś WEŻ WŚ neolit	
14.	04-42	14	osada osada osada	neolit WEŻ Ś	C-480;396/A
15.	04-42	17	śląd osadnictwa osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada osada	neolit neolit WEŻ WŚ III okres EB OWR Ś MOP/OWR MOP	
16.	04-42	21	osada śląd osadnictwa	neolit Ś	
17.	04-42	22	osada śląd osadnictwa	neolit Ś	
18.	04-42	23	osada	neolit	
19.			cmentarzysko grobów skrzynkowych	La wcz.il śr.	
20.			cmentarzysko grobów skrzynkowych	WEŻ	
21.			cmentarzysko grobów skrzynkowych	Ha D	
22.			Osada Osada osada	WŚ Now. PŚ	
23.	04-42	23	port	WŚ	
24.			śląd osadnictwa port	WŚ nieokreślona	
25.	04-42	31	miasto lokacyjne (cegielnia, cmentarz, cmentarz przykościelny, fortyfikacje miejskie, fosa kościół)	Ś-Współcz.	
26.	04-41	21	Śląd osadnictwa	Now.	
27.	04-41	20	Śląd osadnictwa Osada Śląd osadnictwa	Neolit WŚ Now.	

6.3.11. Zabytki ruchome.

Najcenniejsze zabytki ruchome zachowane w Pucku tworzą wyposażenie puckiej fary. Wśród najstarszych należy wymienić kropielnice – późnoromańską z XIII w. i gotycką z XIV w.

Dzieła malarskie to przede wszystkim dwa świeckie, renesansowe portrety autorstwa Hermana Hana, przedstawiające Ernesta Wejhera i jego żonę Marię z Morteskich, datowane na 1597 r.

Z obiektów snycerskich trzeba wspomnieć o wczesnobarokowym ołtarzu z 1623 r. w kaplicy Wejherów. Prezentuje typ architektoniczny z kolumnami korynckimi i bogatą dekoracją o motywach akantu, chrząstki i główek anielskich, z uchami i naczółkiem zwieńczonym rzeźbami, a także z inskrypcją erekcyjną na odwrocie. W polu głównym znajduje się obraz *Ukrzyżowanie* Hermana Hana, a w predelli *Złożenie do grobu*, zapewne powstałe w jego warsztacie. Zabytki złotnictwa to głównie paramenty kościelne.

6.3.12. Wartości niematerialne.

W 2011 r. Polska przyjęła **Konwencję UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego**. Mianem wartości niematerialnych określa się dziedzictwo kulturowe przekazywane z pokolenia na pokolenie, pielęgnowane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i historią, co zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania różnorodności kulturowej. Jednym z głównych celów Konwencji jest zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Toteż zalecane jest rozpoznanie i udokumentowanie zachowanych jego elementów, a także zabezpieczanie, a następnie promowanie, przede wszystkim poprzez odpowiednio przygotowaną edukację. Najważniejszymi elementami tego dziedzictwa są **zachowane tradycje oraz język, jako podstawowy nośnik przekazu**.

Teren Pucka w znacznym stopniu jest zamieszkały przez Kaszubów dbających o swój język i zwyczaje. Tutejszy język pielęgnują od pokoleń **Belocy**, czyli mieszkańcy Kępy Puckiej i Swarzewskiej. Obecnie nastąpiły znaczne zmiany, zarówno z powodu migracji ludności po ostatniej wojnie, jak i przemian współczesnego życia, lecz tradycja jest nadal żywa i w ostatnich latach świadomie pielęgnowana i promowana. **Język kaszubski** jest obecnie nauczany w miejscowych szkołach.

Kaszubi w odróżnieniu od mieszkańców innych regionów, mogą pochwalić się **literaturą** we własnym języku. Pierwszym Kaszubem piszącym w rodzimym języku był Florian Ceynowa, patron miejscowego muzeum. Jeszcze, za jego życia narodził się inny znany autor dzieł kaszubskich Hieronim Derdowski, popularnością nadal cieszy się marynistyczna proza Augustyna Netzla.

Ważne są również miejscowe **tradycje i przekazy ustne**: m.in. bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie.

Mieszkańcy Pucka nadal podkreślają swoje związki z Wielkim i Małym Morzem (Zatoka Pucka), chociaż niewielu pozostało w mieście rybaków. Nawiązania do **zwyczajów rybackich i morskich** znajdziemy w corocznych zawodach wędkarskich Belonada, połączonych z festynem. Połowy bardzo smacznej ryby belony są miejscową ciekawostką. Widowiskowe połowy na spinning z dryfujących łodzi można zobaczyć od połowy maja.

Z kolei sierpniowy Dzień Kapra w Pucku to nawiązanie do kaperskich tradycji w przeszłości miasta, którą przybliżają grupy rekonstrukcyjne, przedstawiając widowiskowe potyczki w porcie lub na plaży.

Wśród uroczystości religijnych integrujących miejscowości nad Zatoką Pucką, wskazać trzeba coroczną **pielgrzymkę wodną – Morską Pielgrzymkę Rybaków**, w dzień patronów św. Apostołów Piotra i Pawła, który rybacy od wieków czcili uroczystą mszą. Część z nich przyływała wówczas do Pucka aby w tutejszej farze wziąć udział w nabożeństwie. Od 1981 r. organizowana jest pielgrzymka łodziowa podjęta staraniem proboszcza z Kuźnicy ks. Gerarda Markowskiego i znanego szutnika Aleksandra Celarka z Chałup. W odległości 2 mili od Pucka małe łodzie dobijają do kutrów, a wówczas odbywa się wspólna modlitwa. Po powrocie do Pucka odprawiana jest msza, a po niej festyn i imprezy artystyczne na tutejszym rynku i w porcie.

Istotnymi dla tożsamości mieszkańców są także wydarzenia organizowane w związku z kolejnymi **rocznicami zaślubin Polski z morzem**. W ostatnich latach zorganizowano z tej okazji różnorodne imprezy, tak aby zachęcić do udziału poszczególne grupy wiekowe. Poza oficjalnymi ceremoniami wojskowymi i uroczystą mszą, organizatorzy próbowali w ostatnich latach urozmaicić ten dzień pokazami w technice 3 D historii miejscowego ratusza, czy biegiem zaślubinowym i morsowaniem.

Tradycyjną **kuchnię kaszubską** spotkać można nie tylko w prywatnych domach ale także w miejscowych restauracjach, które przyciągają turystów całego kraju, nie tylko w sezonie letnim. Wówczas prezentowane są miejscowe potrawy, wśród których królują **ryby** przygotowywane na różne sposoby: gotowane, solone, suszone i pieczone na żarze. Tradycyjna tutejsza kuchnia to także kluski ziemniaczane z mlekiem, gotowane suszone owoce z kluskami, ziemniaki, maślanka i chleb. Ulubioną używką do dzisiaj **pozostaje tabaka**.

Wśród miejscowych Kaszubów wielką popularnością cieszyło się **rzemiosło**. Zarówno rzeźbiarstwo, którego znanym przedstawicielem był rybak Leon Golla z pobliskiego Władysławowa, malowidła na szkle, wykonywane przez Annę Basmann, czy hafciarstwo. Pucki ośrodek hafciarski powstał w okresie międzywojennym, na kursach przy parafiach w Swarzewie i Pucku. Dominuje w nim barwa niebieska w 3 odcieniach oraz czarny, żółty, zielony i czerwony. Motywy to morskie fale, gwiazda morska i mikołajek morski (Bronisława Plińsk). Charakterystycznymi wyrobami miejscowymi są tabakierki, wykonywane głównie z rogu.

6.3.13. Zasoby muzealne.

Na obszarze Pucka działa **Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku**, z licznymi oddziałami, z których każdy poświęcony jest odrębnej tematyce przybliżającej dzieje miasta i regionu związanego z tradycją

morską i rybacką. Placówka działa od 1970 r., pierwotnie jako Stacja Wiedzy o Regionie, zlokalizowana w budynku odnowionego wówczas Szpitaliku.

Oddział Kamienica znajduje się przy Starym Rynku 28. Umieszczone tutaj są ekspozycje dotyczące przeszłości Ziemi Puckiej i Pucka od średniowiecza aż po czasy współczesne. Ponadto przechowywane są eksponaty z prowadzonych od 1977 r. badań archeologicznych na dnie zatoki, gdzie odkryto tam wczesnośredniowieczny port i m.in. łódź dłubankę.

Przy ul. Wałowej 11 znajduje się oddział Szpitalik z zabytkami etnograficznymi, pochodzącymi z miejscowych warsztatów rzemieślniczych. Wystawa prezentuje wnętrza domu, warsztaty rzemieślnicze: krawiecki, szewski, tkacki, rogowiarski, a także sieciarnię i kuźnię.

W 2014 r. powstał nowy oddział czyli **Muzeum Morskiego Dywizjonu Lotniczego**, staraniem członków puckiego Stowarzyszenia Historycznego MDL. Ulokowane w starannie odnowionej siedzibie dawnej radiostacji wojskowej przy ul. 10 Lutego 36, posiada pamiątki po stacjonującym tu Dywizjonie, a także repliki samolotów. Poza miastem funkcjonują kolejne oddziały Muzeum, w Nadolu nad Jeziorem Żarnowieckim jest to **Zagroda Gburska i Rybacka w Nadolu**, a we **Władysławowie** znajduje się **Centrum Pamięci Generała Józefa Hallera i jego żołnierzy, tzw. Hallerówka**.

6.3.14. Prawna ochrona zabytków

Formami prawnej ochrony zabytków jakie przewiduje ustawa jest **wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego i ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego**. Obecnie na terenie Pucka brak ustawowych form ochrony jakim są pomnik historii czy park kulturowy. Ponieważ nadmorskie miasto Puck posiada atuty o znaczeniu ponadregionalnym, takie jak relikty wczesnośredniowiecznego portu, charakterystyczny, średniowieczny układ przestrzenny z pozostałościami krzyżackiego zamku, a także cenne zabytki architektury sakralnej i mieszkaniowej, spełnia warunki aby ubiegać się o status pomnika historii czyli zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego kraju.

Obecnie w Pucku znajdziemy obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz stosowne zapisy w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającym obiekty objęte Gminną Ewencją Zabytków.

a. rejestr zabytków

Obecnie **rejestr zabytków nieruchomych architektury i budownictwa** składa się z 11 decyzji dotyczących: fary puckiej, siedmiu kamienic i budynków mieszkalnych, dworu Przebendowskich, szpitala-przytulku oraz układu urbanistycznego miasta. Decyzja chroniąca układ przestrzenny miasta została zmieniona przez Ministra

Kultury i Dziedzictwa Narodowego decyzją z kwietnia 2011 r. poprzez unieważnienie części ustaleń decyzji z 1977 r., głównie w zakresie nakazów obowiązujących w ustanowionych strefach ochrony konserwatorskiej..

Rejestr zabytków ruchomych Pucka obejmuje obiekty stanowiące wyposażenie fary puckiej. Składa się z 8 decyzji, z których każda dotyczy odrębnej grupy zabytków. W pierwszej grupie znalazły się dzieła malarskie, głównie z kręgu warsztatu Hermana Hana. Druga decyzja dotyczy świeczników, trzecia rzeźb, czwarta obrazów i feretronów, w tym m.in. słynnych renesansowych portretów Ernesta Wejhera jego żony. Piąta decyzja wymienia ołtarze, baptysterium, chrzcielnice oraz dzwony. Szósta obejmuje płyty nagrobne, a siódma i ósma złotnictwo.

Rejestr zabytków archeologicznych liczy 4 decyzje, które wymieniają dwie osady otwarte, zespół zamkowy oraz port wczesnośredniowieczny. Ta ostatnia decyzja została zmieniona w 2014 r. na podstawie nowych ustaleń naukowych wykonanych przez Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy, w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dziedzictwo Kulturowe Ochrony Zabytków Archeologicznych. Ustalenia dotyczyły sprecyzowania zasięgu i charakteru konstrukcji drewniano-ziemnych na dnie Zatoki Puckiej, a także usytuowania 4 wraków łodzi klepkowych i czołna dłubanego.

b. ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ochronę zabytków zapewniają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które muszą uzyskać uzgodnienie wojewódzkiego konserwatora zabytków. Obejmują ochroną obiekty wpisane, a także nie wpisane do rejestru, a umieszczone w Gminnej Ewidencji Zabytków, zabytki archeologiczne i zieleń komponowaną. Wskazują wybrane elementy krajobrazu kulturowego objętego ochroną, w tym istotne elementy kompozycyjne takie jak osie widokowe, sylwety czy dominanty.

6.4. Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla miasta.

Nie tylko w skali Pucka lecz także całego regionu najcenniejszym zabytkiem pozostaje układ przestrzenny miasta o średniowiecznej metryce, przekształcany przez następne stulecia, z poszanowaniem lokacyjnego centrum. Geometryczna kompozycja regularnej sieci ulic i kwartałów zabudowy, wyznaczających centralnie położony rynek, powiązany osiowo z portem, to jeden z niewielu przykładów tak dobrze zachowanego planu, w dodatku z czytelnymi historycznymi podziałami geodezyjnymi oraz typem zabudowy miejskiej.

Równie interesującym obiektem jest fara pucka, nie tylko z racji jej walorów architektonicznych prezentujących formy średniowieczne wzbogacone o późniejsze przebudowy, lecz także ze względu na jej rolę w kształtowaniu otaczającej przestrzeni. Masywna gotycka bryła stanowi dominantę kompozycyjną zarówno w skali miasta dla wnętrza rynku i portu ale przede wszystkim w krajobrazie Zatoki Puckiej. Jej sylweta widoczna od strony pn. w kierunku południowym, nad wodami Małego Morza, to znak rozpoznawczy i niemal logo Pucka.

Nie sposób nie wspomnieć puckich zabytków archeologicznych, szeroko reprezentowanych przez osadnictwo pradziejowe oraz wczesnośredniowieczne. Szczególnie cenne są relikty wczesnośredniowiecznego portu rybackiego, funkcjonującego przy ujściu rzeki Płutnicy. I chociaż pozostałości drewnianych konstrukcji portowych nie są na codzień widoczne w przestrzeni miasta, to promocja i edukacja sprawiły, że dla mieszkańców ważna jest świadomość znaczenia ich miasta jeszcze przed czasami lokacji. Równie ważne dla miasta są relikty puckiego zamku, o czym najlepiej świadczą wykonane prace projektowe nad planowaną ekspozycją pozostałości warowni wraz z zagospodarowaniem wzgórza zamkowego (Projekt Architekt. Gzowski&Gzowski S.C.).

Zabytki ruchome to bogactwo wyposażenia puckiej fary, wśród których wartością znaczącą jest zgromadzenie w jednym miejscu znakomitych dzieł malarskich Hermana Hana, jednego z najlepszych artystów barokowych w Polsce, a także jego warsztatu. Poza licznymi dziełami o charakterze religijnym, znanymi w innych świątyniach, na uwagę zasługują świeckie portrety fundatorów jednej z kaplic - rodziny Wejherów.

6.5. Zabytki stanowiące własność Gminy Miasta Puck.

L.P.	OBIEKT	ULICA	NR
1.	Budynek mieszkalny	1 Maja	7
2.	Park miejski	1 Maja	
3.	Aleja	1 Maja	
4.	Budynek mieszkalny	10 Lutego	11
5.	Budynek mieszkalny	10 Lutego	27
6.	Koszary, ob. budynek mieszkalny	10 Lutego	31
7.	Park miejski z terenem d. strzelnicy	10 Lutego	
8.	Teren d. strzelnicy	10 Lutego	
9.	Willa	Hallera	5
10.	Kamienica	Hallera	7
11.	Kamienica	Hallera	13
12.	Aleja lipowa	Hallera	
13.	Aleja lipowa	Kopernika	
14.	Aleja lipowa	Kościuszki	
15.	Aleja lipowa	Al. Lipowa	
16.	Park miejski	Al. Lipowa	
17.	Dom rybacki	Marynarska	3

18.	Budynek gospodarczy	Mestwina, d. Hallera	2 d. 13
19.	Kamienica	Mestwina	5
20.	Cmentarz ewangelicki, ob. Park Dziejów Pucka	Morskiego Dywizjonu Lotniczego	
21.	Budynek mieszkalny	Nowa	2
22.	Ratusz	Stary Rynek	1
23.	Kamienica	Stary Rynek	7
24.	Kamienica	Stary Rynek	8
25.	Kapliczka przydrożna	Przebendowskiego	
26.	Kapliczka	Wejherowska	
27.	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	3
28.	Hotel, ob. budynek mieszkalny	Zamkowa	2
29.	Relikty zboru ewangelickiego i starodrzew	Zamkowa	

6.6. Obiekty postulowane do wpisu do rejestru zabytków.

Z bogatej spuścizny historycznej zabytkowych obiektów Pucka, niewielka część zyskała ochronę prawną w formie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości. Faktycznie szeroko zakreślony teren wpisu układu urbanistycznego chroni skutecznie historyczną zabudowę, lecz ostatnia taka decyzja o wpisie do rejestru zabytków została wydana w 1994 r. W tym czasie zmieniły się m.in. kryteria czasowe i wartościowanie obiektów. Zaczęto doceniać budownictwo z początku ubiegłego stulecia, obiekty przemysłowe i techniczne, a także międzywojenne zjawisko modernizmu. W Pucku, po remoncie przeprowadzonym w ostatnim roku, przywrócono pierwotny wygląd ciekawej bryły elektrowni miejskiej, działającej od 1912 r., a obecnie mieszczącej siedzibę Powiatowej Straży Pożarnej. Obiekt ten powinien znaleźć się pod ochroną konserwatorską, nie tylko ze względu na charakterystyczną kompozycję bryły, ale i na fakt, że niewiele obiektów technicznych dotrwało do naszych czasów w niezmienionej formie. Przykładem sąsiedni budynek straży pożarnej, z tego samego czasu, kompletnie dziś przebudowany. Kolejnym obiektem zasługującym na wpis do rejestru zabytków jest modernistyczny budynek poczty, pochodzący z lat 30 XX w. Jego kubiczna kompozycja zestawiona z dwóch masywnych brył, z których jedną odciążono podcieniem, to przykład bardzo dobrej architektury nowoczesnej, śmiało wkraczającej na teren także mniejszych miast.

7. OCENA STANU ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA PUCK. ANALIZA SZANS I ZAGROZEŃ SWOT (wskazanie regionalnych i ponadregionalnych zasobów dziedzictwa Gminy Miasta Puck oraz wyróżniających się walorów krajobrazu kulturowego)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Wysoka ranga artystyczna i historyczna zabytków Pucka: 1. Lokacyjny układ urbanistyczny Pucka z centralnym rynkiem oraz portem usytuowanym na jego osi, z zachowaną siatką ulic, historycznymi podziałami geodezyjnymi parcel oraz z rozpoznanymi relikami zamku 2. Zabudowa historycznego centrum z licznymi kamienicami pochodzącymi z XVIII, XIX oraz początku XX w., a także rozpoznany i przebadany układ zabudowy działek z oficynami i budynkami gospodarczymi. 3. Różnorodne typy architektury mieszkaniowej od parterowych domów rybackich, domów małomiasteczkowych, willi z ogrodami, po mieszczańskie, eklektyczne i modernistyczne kamienice. 4. Rozpoznane i udokumentowane liczne obiekty archeologiczne, w tym o znaczeniu ponadregionalnym, jak położony przy ujściu rzeki Płutnicy wczesnośredniowieczny port, z zabytkami prezentowanymi w miejscowym muzeum; ponadto relikty zamku planowane do zagospodarowania i ekspozycji oraz materialne ślady i wiedza o ratuszu 5. Bardzo cenny zabytek sakralny czyli gotycka fara pucka z wcześniejszymi relikami i z przedlokacyjną tradycją miejsca, nadto z elementami nowożytnymi (Kaplice Judyckiego i Wejherów), o zachowanym wyposażeniu wśród którego liczne dzieła czołowego malarza baroku Hermana Hana i jego warsztatu 6. Historyczne cmentarze różnych wyznań położone w obrębie miasta, z komponowaną wysoką zielenią, niektóre funkcjonujące obecnie jako tereny zielone i rekreacyjne 7. Różnorodne typy obiektów użyteczności publicznej, w tym zarówno: charakterystyczny budynek barokowego szpitalika, eklektyczne gmachy ratusza i sądu, jak i modernistyczny obiekt pocztowy 8. Zabytki techniki w tym zespół elektrowni, infrastruktura kolejowa z zespołem dworca, obiekty przemysłowe takie jak młyn parowy 9. Obiekty wojskowe związane z działalnością Morskiego Dywizjonu Morskiego, którego	Niewielkie znaczenie zagadnienia ochrony zabytków w polityce rozwoju miasta: 1. Brak uchwały w sprawie dotacji celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich zabytków wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków 2. Rozbiórki obiektów zabytkowych głównie z powodu złego stanu zachowania spowodowanego brakiem bieżących remontów (budynek gospodarczy ul. Przebendowskiego 17, dom zdrojowy Al. Lipowa 4) 3. Duże koszty bieżących remontów obiektów zabytkowych, a także remonty wykonywane sposobem gospodarczym z nieodpowiednich materiałów i bez nadzoru konserwatorskiego 4. Presja inwestycyjna na zajmowanie nowych obszarów przeznaczonych na zabudowę mieszkaniową i usługową 5. Postępująca destrukcja stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenach uprzemysłowionych 6. Przebudowy i rozbudowy obiektów zabytkowych bez nadzoru konserwatorskiego, nie uwzględniające historycznej formy i detalu obiektu 7. Brak funduszy na utrzymanie w dobrym stanie zabytków ruchomych wymagających kosztownych prac konserwatorskich 8. Niska świadomość właścicieli zabytków co do wartości kulturowych obiektów 9. Brak poradnictwa merytorycznego w zakresie prawidłowego utrzymania i prowadzenia prac remontowych obiektu zabytkowego 10. Zanik tradycyjnej sztuki budowlanej oraz rzemiosła 11. Zbyt mała promocja na forum wojewódzkim i ogólnopolskim wyjątkowych w skali kraju zabytków archeologicznych 12. Nieprawidłowo sformułowane umowy sprzedaży lub dzierżawy nie uwzględniające obowiązków i terminów prac remontowych 13. Chaos informacyjny zakłócający odbiór obrazu kulturowego (reklamy)

działalność dokumentuje nowy oddział Muzeum Ziemi Puckiej 10. Zieleń komponowana parków miejskich, nadmorskich ciągów spacerowych i obsadzeń ulic. 11. Elementy kuracyjnego charakteru miasta: nadmorskie deptaki spacerowe, 12. Dziedzictwo niematerialne (nazwy geograficzne, język kaszubski, tradycja świąt-pielgrzymka łodziowa, kuchnia regionalna).	
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Pozyskanie różnych źródeł finansowania prac prowadzonych przy obiektach zabytkowych (fundusze samorządowe, regionalne, państwowe i unijne) 2. Funkcjonowanie w świadomości społecznej prawidłowo odnowionych zabytków jako wzorców oraz elementów zwiększających atrakcyjność miasta np. rewitalizacja kamienicy Stary Rynek 29, siedziby radiostacji wojskowej (Muzeum MDL) czy budynku elektrowni przy ul. Mestwina 11. 3. Zorganizowanie poradnictwa w zakresie prawidłowego prowadzenia remontów dla właścicieli obiektów zabytkowych 4. Nadanie zabytkom statusu produktu turystycznego, głównie w turystyce tematycznej (Pomorskie Szlaki Kulturowe: Szlak Bursztynowy, Szlak dworów i pałaców Pn. Kaszub, czy Szlak Militarny) 5. Wsparcie tradycji i imprez plenerowych budujących tożsamość mieszkańców, zwłaszcza związanych z morzem, rybactwem i wydarzeniami historycznymi n.p.: Zaślubiny z morzem i postać gen. Hallera, pielgrzymka łodziowa 29 czerwca, Belonada, Dzień Kapra. 6. Wsparcie amatorskich badaczy przeszłości publikujących w sieci internetowej historie obiektów, prezentujących archiwalia (np. Pomorskie Forum Eksploracji) 7. Popularyzacja wydawnictw związanych z historią regionu i ochroną zabytków 8. Wykorzystywanie mediów i systemów informatycznych w popularyzacji miejscowej historii i tradycji	1. Duża ilość obiektów zabytkowych nieruchomych, ruchomych i archeologicznych wymagających kosztownych prac konserwatorskich 2. Budowa nowych w miejscu rozebranych obiektów ze względów technicznych, bez uwzględnienia pierwotnej formy lub rozbudowa niszcząca pierwotny charakter (ul. Sienkiewicza 2, ul. Sambora 3) 3. Brak fachowego poradnictwa przy przygotowaniu prac remontowych obiektów zabytkowych (termoizolacje, pokrycia dachu, forma stolarki okiennej i drzwiowej, kolorystyka) 4. Niedostateczne zabezpieczenia obiektów zabytkowych (systemy ochrony przeciwpożarowej, przeciwwłamaniowej i stałego monitoringu) 5. Niewłaściwe regulacje prawne umożliwiające niekontrolowaną zabudowę obszarów cennych krajobrazowo i kulturowo 6. Kadra rzemieślnicza nie obeznana z tradycyjnymi technikami budowlanymi (stosowanie technik współczesnych niszczących charakter obiektów) 7. Brak wiedzy o obiektach zabytkowych poddawanych remontom 8. Brak koniecznych uzgodnień co do obiektów podlegających ochronie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (ujętych w gminnej ewidencji zabytków)

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zakłada, że Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck będzie stałym elementem składowym polityki miasta. Władze Pucka staną się koordynatorem działań państwowych oraz samorządowych, angażując także inne podmioty, w tym czynniki społeczne. Wdrożenie Programu poprzez wykonanie wskazanych zadań, pomoże w realizacji celów określonych przez ustawodawcę.

8.1. Cel programu.

Zgodnie z zapisami Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami celem niniejszego programu będzie **wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym gminy miasta Puck**, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu.

8.2. Priorytety

Cel ten będzie realizowany w ramach 3 priorytetów:

Priorytet 1: **zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta**

Priorytet 2: **ochrona i świadome kształtowanie nadmorskiego krajobrazu kulturowego**

Priorytet 3: **badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego**

Priorytet I Zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania	- Opracowanie długofalowego, etapowego programu prowadzenia prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach stanowiących własność Gminy Miasta Puck - Poszukiwanie i wykorzystywanie środków zewnętrznych na dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich: - stałe fundusze - dotacje marszałka woj. pomorskiego, dotacje pomorskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków; - nowe fundusze i programy: III edycja funduszu norweskiego, 2. Rozwój lokalny; 6. Kultura Europejski Fundusz Morski i Rybacki 2014-2020 - Zabezpieczanie obiektów zabytkowych przed działaniem niepożądanym (montaż instalacji alarmowych przeciwpożarowych, antywłamaniowych) - Przeciwdziałanie rozbiórkom obiektów przemysłowych i zabytków techniki oraz ich rewitalizacja poprzez wyszukiwanie dla nich nowych funkcji (browar przy ul. Morskiej 11) - Rewitalizacja zespołów zabytkowej zieleni komponowanej: parki miejskie (park ze dawną strzelnicą, ul. 10 Lutego), nieczynne cmentarze (ewangelicki przy ul. Wejherowskiej), obsadzenia ulic - Przygotowanie planu systematycznych kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych w systemie rocznym

	Monitoring obszarów stanowisk archeologicznych, w tym kontrola zmian środowiskowych, a w razie potrzeby podejmowanie działań nastawionych na podtrzymanie lub przywrócenie warunków środowiskowych
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby turystyczne i edukacyjne	- Bieżące prace porządkowe przy zabytkach i ich otoczeniu (dwór miejski przy ul. Sbieskiego 17, deptak przy Alei Kościuszki) - Prace porządkowe na stanowiskach archeologicznych, tworzenie i utrzymanie niskiej zieleni urządzonej - Poszukiwanie nowej funkcji dla zaniedbanych i opuszczonych zabytków (browar przy ul. Morskiej 11, dwór miejski przy ul. Sobieskiego 17) - Określenie zasad i monitorowanie w zakresie umieszczania szyldów, reklam i znaków informacyjnych, zwłaszcza w obrębie Starego Rynku i ulic sąsiednich - Iluminacja najcenniejszych zabytków miasta – fary puckiej, szpitalika, ratusza i miejsca po starym ratuszu, gmachu sądu, budynku poczty - Opracowanie planu wprowadzania małej architektury i zieleni, a także elementów rekreacyjnych (ławki, siedziska) w sąsiedztwie obiektów zabytkowych
Podejmowanie działań związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy i wolontariatu związanych z opieką nad zabytkami	- Szkolenie osób bezrobotnych w zakresie budownictwa i rzemiosła tradycyjnego (zanikające zawody) - Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych i porządkowych przy zabytkach i na terenach objętych ochroną - Wspieranie rozwoju małych firm oferujących tradycyjne produkty regionalne - Przeszkolenie wolontariuszy-przewodników z kręgu zainteresowanej młodzieży i seniorów
Priorytet II Ochrona i świadome kształtowanie nadmorskiego krajobrazu kulturowego Pucka	
Kierunki działań	Zadania
Współpraca wszystkich wydziałów władz Gminy Miasta Puck w zakresie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz projektów rewitalizacji przestrzeni publicznej	- Egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego - Określenie kierunków rozwoju Pucka jako miasta o historycznej metryce przez wskazanie terenów pod planowane inwestycje nie zagrażające zabytkowej tkance miejskiej - Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów najcenniejszych zabytków archeologicznych, w celu objęcia ich ochroną in situ; uwzględnianie w projektach uchwał zapisów powstrzymujących ingerencje w krajobraz oraz w substancję podziemnych nawarstwień kulturowych przy jednoczesnym dopuszczeniu funkcji nieinwazyjnych (np. parki z elementami małej architektury nie związanej trwale z gruntem, otwarte tereny rekreacji, łąki, pastwiska) - Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów inwestycyjnych z analizą możliwych kierunków ochrony stanowisk archeologicznych (np. przesuwanie linii zabudowy lub lokalizacja najmniej inwazyjnych funkcji: parków, parkingów)

	• Uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów informujących o konieczności prowadzenia niezbędnych badań ratowniczych na terenach stanowisk archeologicznych zagrożonych zniszczeniem wskutek dopuszczonej działalności inwestycyjnej i gospodarczej • Zmiana miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających niekorzystne dla zabytków archeologicznych zasady zagospodarowania • Wskazanie miejsc uzupełnień zabudowy typu plombowego, uwzględniających historyczny kontekst w zakresie gabarytów • Opracowanie zasad wprowadzenia nowej zabudowy w sąsiedztwie obiektów zabytkowych, operującej nowoczesną formą i tradycyjnymi materiałami
Zachowanie autentyczności jako największej wartości dziedzictwa kulturowego.	• Ochrona sylwety historycznej Pucka, zwłaszcza od strony Zatoki Puckiej, zagrożonej konkurencyjnymi elementami wysokościowymi (masztami telefonii cyfrowej, farmami wiatraków) • Ochrona zieleni komponowanej, zwłaszcza alei przyulicznych, nadmorskich deptaków spacerowych, zieleni wysokiej dawnych cmentarzy oraz zespołów dworskich
Priorytet III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja.	
Kierunki działań	Zadania
Szeroki system informacji o zabytkach Pucka	• Utworzenie zakładki poświęconej ochronie zabytków na stronie internetowej gminy (poradnik dla właścicieli i użytkowników zabytków) • Powołanie gminnego systemu informacji i promocji zasobu dziedzictwa kulturowego • Opracowanie internetowej mapy zabytków miasta • Włączenie informacji o dziedzictwie archeologicznym do materiałów promocyjnych miasta (przewodniki, strona internetowa, foldery promocyjne, mapy szlaków turystycznych)
Specjalistyczne rozpoznanie obiektów i zespołów zabytkowych	• Monitoring gminnej ewidencji zabytków i realizacji programu opieki nad zabytkami • Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, tworzenie zbioru map rozmieszczenia stanowisk archeologicznych • Wspieranie prac studialnych i badawczych (studia historyczno-urbanistyczne, krajobrazowe, katalogi zachowanego detalu architektonicznego (wobec masowej wymiany stolarki okiennej i drzwiowej znikają typy charakterystyczne dla miasta)) • Dofinansowywanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych
Edukacja i popularyzacja wiedzy o miejskim dziedzictwie kulturowym	• Opracowanie cyklu szkoleń dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych z zakresu standardów remontowo-konserwatorskich oraz możliwości pozyskiwania funduszy

	• Podjęcie współpracy z właścicielem gruntu, na którym znajdują się cenne zabytki archeologiczne w celu zapewnienia im odpowiedniej ochrony • Szkolenia dla pracowników samorządu terytorialnego odpowiedzialnych za tworzenie dokumentów programowych i planistycznych w zakresie podstawowej wiedzy o problemie dziedzictwa archeologicznego, jego wkładu w lokalny zasób kulturowy, możliwych zagrożeń i odpowiednich do nich zasad ochrony • Popularyzacja i nagradzanie dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych (np. konkurs na najlepszych użytkowników) • Patronat nad pracami studenckimi z dziedziny historii miasta i prac konserwatorskich (licencjaty, magisterskie) • Wprowadzenie zagadnień z zakresu ochrony zabytków do edukacji szkolnej (warsztaty tematyczne, zajęcia w zielonych szkołach np. historia zamku puckiego, ratusza czy Morskiego Dywizjonu Lotniczego) • Edukacja na poziomie szkolnym w zakresie podstawowej wiedzy na temat archeologicznego dziedzictwa kulturowego jako własności wspólnej obecnych i przyszłych pokoleń; umacnianie potrzeby odpowiedzialności i dbałości o dziedzictwo archeologiczne jako o dobro powszechne
Promocja miejskiego dziedzictwa kulturowego służąca stworzeniu produktów turystycznych	• Przygotowanie miejskich spacerów tematycznych wykorzystujących obiekty zabytkowe n.p. szlak puckich kamienic mieszczańskich, różnównaniowych cmentarzy, dawnych umocnień i fortyfikacji oraz zamku • Prezentacja wzorowo odrestaurowanych obiektów zabytkowych n.p. kamienica przy Starym Rynku 29, budynek elektrowni przy ul. Mestwina 11, jako pozytywnych rozwiązań • Organizacja imprez sezonowych w obrębie obiektów zabytkowych - pielgrzymka łódzowa dzień św. Piotra i Pawła oraz odpust na rynku puckim, uroczystości związane ze ślubowaniem gen. Hallera w porcie

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowa parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- **instrumentów finansowych** (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);

- **instrumentów koordynacji** (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);
- **instrumentów społecznych** (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami)
- **instrumentów kontrolnych** (m.i. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitorowanie realizacji zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i stanu zachowania dziedzictwa kulturowego).

10. MECHANIZMY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.

Źródła finansowania	Przedmiot finansowania
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Program „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego 2019”: celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Wyszczególniono następujące priorytety: • Ochrona zabytków • Ochrona zabytków archeologicznych • Badanie polskich strat wojennych w kulturze i sztuce • Kultura cyfrowa • Groby i cmentarze w kraju • Kultura ludowa i tradycyjna • Miejsca pamięci i trwale upamiętnianie Program „Rozwój infrastruktury kultury 2019”: • Zachowanie, waloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego w ramach mecenatu Państwa • Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (dotacje celowe na finansowanie i dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych jednostkom należącym i nienależącym do sektora finansów publicznych) • Dotacje podmiotowe dla instytucji narodowych • „Ochrona zabytków archeologicznych, w ramach którego dofinansowywane są: <u>ewidencja</u> i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski, nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne

	metody i sprzęt; opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Fundusz Kościelny	• Remonty i konserwacja obiektów sakralnych o wartości zabytkowej
Ministerstwo Środowiska – Parki Narodowe	• Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie Parków Narodowych wraz z muzeami przyrodniczymi • Wydatki na ochronę krajobrazu kulturowego
Marszałek Województwa Pomorskiego, Województwo Pomorskie – Sejmik Samorządowy	Ochrona zabytków województwa pomorskiego: • Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego • Projekt „Rewitalizacja Centrum Pucka” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.
Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków	• Konserwacja i remonty zabytkowych obiektów (ruchomych i nieruchomych) o ważnym znaczeniu historycznym, naukowym i artystycznym będących w złym stanie technicznym • Ratownicze badania archeologiczne • Dokumentacja konserwatorska, ewidencyjna i archeologiczna
Gmina Miasta Puck	• Obecnie brak odpowiedniej uchwały Gminy Miasta Puck w sprawie finansowania prac przy zabytkach z racji zaangażowania w projekt „Rewitalizacji Centrum Pucka 2014-2010”. Po zakończeniu zadania przewidziana debata Rady Miasta Puck nad ustaleniem wieloletniego planu dotacji obejmujących obiekty wpisane do rejestru zabytków, jak również ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Wówczas również rozpatrzone zostaną najpilniejsze potrzeby puckich zabytków, przede wszystkim zapewnienie ich bezpieczeństwa, toteż priorytetem będzie modernizacja i zakładanie systemów p.pożarowych. Władze Gminy Miasta Puck przewidują dalsze wspólne działania na zasadach porozumień z Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, ponadto z wojewódzkim i powiatowym konserwatorem zabytków, a także z władzami kościelnymi.
Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze	• Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów PTTK i szlaków.

Unia Europejska	Fundusze strukturalne, dystrybuowane poprzez: • Regionalne Programy Operacyjne podzielone na 16 programów regionalnych, których celem jest wspieranie rozwoju danego regionu, zarządzane przez zarządy województw, a nie przez władze centralne • Program Operacyjny "Infrastruktura i Środowisko 2014-2020" największy program finansowy z Funduszy Europejskich, w jego ramach finansowane są projekty ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury • Program Regionu Morza Bałtyckiego. Promowanie atrakcyjności i konkurencyjności miast i regionów • Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk. Zrównoważone wykorzystywanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego. • Programy „Europejskiej Współpracy Terytorialnej” • Program Operacyjny "Innowacyjna Gospodarka" • III Edycja funduszy norweskich: 2. Rozwój lokalny; 5. Kultura.
-----------------	--

11. MONITORING I OCENA REALIZACJI PROGRAMU.

Realizacja Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-23 powinna być przedmiotem systematycznego monitorowania. Zgodnie z ustawowym wymogiem (art. 87.5) Burmistrz Gminy Miasta Puck sporządza sprawozdanie za dwuletni okres jego realizacji. Monitoring służy następującym celom:

- dostarczaniu podmiotom biorącym udział w zarządzaniu miejscem lub obiektem, informacji o skuteczności prowadzonych działań ochronnych
- umożliwieniu stałej weryfikacji i ulepszania działań ochronnych
- dostarczaniu organom sprawującym nadzór nad obszarem będącym przedmiotem ochrony danych o stanie przedmiotu ochrony
- sporządzaniu okresowych raportów umożliwiających przegląd zadań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Szczególnie ważne jest przewidzenie i określenie, w jakich przypadkach wyniki monitoringu wpłynęły na sposób sprawowania ochrony nad dobrami dziedzictwa kulturowego. Monitoring powinien być tak zaplanowany, aby umożliwiał ocenę przynajmniej takich parametrów: skuteczność ochrony (porównanie otrzymanych rezultatów z

rezultatami oczekiwanymi, wyrażonymi poprzez stan ochrony), skuteczność zastosowanych środków, zmianę stanu obiektu, zagrożenie środowiskowe.

Wskaźniki określające realizację celów i priorytetów Programu:

Cel strategiczny /Priorytet	Wskaźniki
Cel strategiczny: wzmocnienie poziomu ochrony i kształtowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym Gminy Miasta Puck	
Priorytet I: zachowanie dziedzictwa kulturowego	Liczba stowarzyszeń podtrzymujących i badających tradycje lokalne
	Liczba obiektów zabytkowych zabezpieczonych przed włamaniem i pożarem
Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie nadmorskiego krajobrazu kulturowego	Liczba miejscowych planów zagospodarowania Gminy Miasta Puck, w których uwzględniono ochronę dziedzictwa kulturowego
	Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
	Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków
Priorytet III: Badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego	Liczba publikacji promocyjnych i wydawnictw związanych z popularyzacją zabytków
	Liczba prac studialnych (studia krajobrazowe), katalogów (typy zabudowy, detal architektoniczny) czy przewodników
	Liczba udostępnionych w internecie informacji o zabytkach Pucka
	Liczba zorganizowanych imprez, wydarzeń, warsztatów, szkoleń o tematyce związanej z dziedzictwem kulturowym
	Liczba obiektów zabytkowych pełniących funkcje turystyczne, kulturalne, edukacyjne i społeczne

12. ANEKSY

Literatura przedmiotu

Puck, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. B. Chlebowski, W.

Walewski, F. Sulimirski, t. IX, Warszawa 1888, s. 267-272

J. Heise, *Bau- und Kunstdenkmäler Provinz Westpreussen, Heft 1 Die Kreise Carthaus, Berent und Neustadt*, Heft 1, Danzig 1884.

Schultz F., *Geschichte der Kreise Neustadt und Putzig*, Danzig 1907 (wersja polska 2011 r.)

Świerkosz A., *Z wybrzeża polskiego - Puck*, Puck 1930

Puck. Najstarszy gród nad Zatoką Pucką, Puck 1934

Starostwo puckie 1546-1678, Gdańsk 1961

Dzieje ziemi puckiej, Gdynia 1962

Odyniec W., Godlewski J., *Ziemi pucka. Przeszłość i teraźniejszość*, Gdańsk 1974

Badania archeologiczno-architektoniczne krypty Judyckich w kościele pw. świętych Piotra i Pawła w Pucku w 1977 roku, „*Studia Pelplińskie*”, s. 85-107

H. Domańska, *Puck. Pomorze w zabytkach sztuki*. Ossolineum 1985.

B. Rol, I. Strzelecka, *Katalog zabytków sztuki w Polsce, Puck, Żarnowiec i okolice*, 1989.

Milewska M., Kruppé J., *Zamek pucki w badaniach archeologicznych 1991-1996*, "Kwartalnik Historii Kultury Materialnej", R. XLV, nr 1, 1997, s. 43-59

Historia Pucka, praca zbiorowa pod red. A. Groth, Gdańsk 1998

M. Kuklik, T.Żmuda-Trzebiatowski, *Ziemia Pucka na dawnych pocztówkach*, Gdansk 2007

A. Dolny, *Puck. Retrospekcje na dawnych fotografiach*, Gdańsk 2017.

Materiały przechowywane w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków i w archiwum Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Gdańsku.

a. Dokumentacje

H. Domańska, *Studium historyczno-urbanistyczne Pucka*, maszynopis PP PKZ o/Gdańsk, 1976

b. Karty ewidencyjne

Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, tzw. białe

L.P.	OBIEKT	AUTOR	DATA WYK.
1.	Kościół par. p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła	W. Szymański	1991
2.	Kamienica przy ul. Bogusława 2	J. Czyszek	1986
3.	Budynek mieszkalny przy ul. Ceynowy 1	E. Bogucka, T. Gruda, E. Stieler	1996
4.	Kamienica przy Pl. Wolności 17, d. zajazd „Pod Złotym Lwem”	M. Gregor	2006
5.	Kamienica przy Pl. Wolności 20	D. Herczyńska, A. Ronowska	2013

6.	Kamienica przy Pl. Wolności 21	D. Herczyńska, A. Ronowska	2013
7.	Kamienica przy Pl. Wolności 22	T. Romanowska-Kasperkiewicz	2013
8.	Kamienica przy Pl. Wolności 28	E. Borucka, E. Stieler	1996
9.	Przytułek św. Jerzego, tzw. szpitalik, ob. Muzeum Ziemi Puckiej, ul. Wałowa 11	D. Herczyńska, A. Ronowska	2013

Karty ewidencyjne cmentarzy

L.P.	OBIEKT	AUTOR	DATA WYK.
1.	Cmentarz katolicki przy ul. Judyckiego 4	D. Styp-Rekowska	1986
2.	Cmentarz ewangelicki i katolicki przy ul. Armii Radzieckiej	D. Styp-Rekowska	1986
3.	Cmentarz ewangelicki przy ul. Wejherowskiej	D. Styp-Rekowska	1986
4.	Cmentarz katolicki przy ul. Lipowej	D. Styp-Rekowska	1986
5.	Cmentarz ewangelicki i katolicki przy ul. Armii Polskiej i ul. Wejherowskiej	D. Styp-Rekowska	1986
6.	Cmentarz katolicki przy ul. Wejherowskiej	D. Styp-Rekowska	1986
7.	Cmentarz żydowski przy ul. Lipowej	D. Styp-Rekowska	1986

c. Wykazy rejestru zabytków

Rejestr zabytków nieruchomych

L.P.	OBIEKT	ADRES	NR REJESTRU	DATA WPISU
1.	Kościół par. p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła	Ul. Morska 4, d. Judyckiego	296, d. 229	06.08.1962
2.	Kamienica	Stary Rynek 20, d. Plac Wolności	546, d. 400	20.09.1971
3.	Kamienica, Hotel Kaszubski	Stary Rynek 21, d. Plac Wolności	547, d. 401	20.09.1971
4.	Kamienica, Zajazd pod Złotym Lwem	d. Plac Wolności Stary Rynek 17	548, d. 402	20.09.1971
5.	Kamienica	Stary Rynek 22 d. Plac Wolności	549, d. 403	20.09.1971
6.	Szpital-przytułek	Wałowa 11	550, d. 404	20.09.1971
7.	Układ urbanistyczny		873, d. 773	26.09.1977
8.	Dom	Ceynowy 1	1074, d. 922	21.12.1984
9.	Kamienica	Stary Rynek 28 d. Plac Wolności	1100, d. 912	16.10.1985
10.	Kamienica	Bogusława 1, d. 2	1132, d. 980	16.09.1986
11.	Dwór	Przebendowskiego 17	1469, d. 1108	28.07.1994

Rejestr zabytków archeologicznych

L.P.	OBIEKT	NR REJESTRU	DATA WPISU
1.	Osada otwarta	396/A, nowy C-480	12.11.1984
2.	Osada otwarta	397/A, nowy C-481	15.11.1984
3.	Port wczesnośredniowieczny	nowy C-463	Zmiana decyzji 06.10.2014
4.	Zamek	451/A, nowy C-558	27.10.1995

Rejestr zabytków ruchomych - obejmuje wyposażenie kościoła p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła, ponadto w ewidencji konserwatorskiej znajduje się także wyposażenie sklepu w budynku przy Starym Rynku 10.

L.P.	NR DECYZJI	DATA WYDANIA DECYZJI	RODZAJ OBIEKTU
1.	B/4	24.05.1956	Obrazy alegoryczne: Alegoria Wiary, Adoracja Chrystusa jako Odkupiciela
2.	B/4	20.09.1973	Świeczniki
3.	B/4	20.09.1973	Rzeźby
4.	B/4.	20.09.1973	Obrazy i feretrony: portret Marii z Mortęskich Wejherowej, H. Han, 1597, portret Ernesta Wejhera, H. Han, 1597, feretron z obrazem św. Piotra i Pawła, ok. 1760 r.
5.	B/4.	20.09.1973	Ołtarze i obrazy ołtarzowe, dzwony, baptysterium z chrzcielnicą, ambona, trzy dzwony, zegari wieżowy, inne paramenty kościelne
6.	B/4	20.09.1977	Płyty nagrobne
7.	B/4	04.01.1983	Złotnictwo
8.	B/4	11.07.1984	Złotnictwo

Karty adresowe Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (koniec 2019 r.)

Obecnie Wojewódzka Ewidencja Zabytków liczy 210 kart adresowych.. Karty były wykonywane w kilku etapach, z których ostatni zakończono w lipcu 2019 r.

Gminna Ewidencja Zabytków wykonana została po raz pierwszy w 2015 r. (bez stanowisk archeologicznych). Następnie zarządzeniem Burmistrza Miasta Puck z dnia 10.01.2017 r., przy pozytywnej opinii Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku, zostały wyłączone z Gminnej Ewidencji Zabytków następujące obiekty:

- budynek mieszkalny, ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 9
- budynek mieszkalny, ul. Pokoju 8
- oficyna, ul. Sambora 14.

Karty adresowe zostały zweryfikowane w okresie od marca do czerwca 2019 r., w wyniku czego okazało się, że nastąpiły zmiany w danych adresowych, zarówno w nazwach ulic, jak i w numeracji. Ponadto niektóre obiekty nie zachowały się, a inne zostały błędnie określone lub zlokalizowane.

Weryfikację obiektów, w tym numerację budynków i nazwy ulic oraz ich pisownię, oparto o System Informacji Przestrzennej (SIP), zamieszczony na stronie urzędu Gminy Miasta Pucka.

Z wykazu obiektów ujętych w 2015 r. (poza wyłączonymi z GEZ w 2017 r.) nie zachowały się następujące budynki:

- dom kuracyjny przy Al. Lipowej 4
- budynek gospodarczy przy dworze, ul. Przebendowskiego 17
- młeczarnia przy ul. Wejherowskiej 8 (opisana w GEZ 2015 jako część budynku przy ul. Wejherowska 4).

- budynek mieszkalny ul. Sambora 3 (nowy obiekt w tym miejscu)
- hala w zespole przemysłowym, ul. Kopernika 4 (nowy obiekt w tym miejscu)

Natomiast oficyna położona w narożniku Starego Rynku i ul. Judyckiego została tak znacznie przekształcona (zwiększenie kubatury, niezachowanie detalu architektonicznego), że utraciła wartości zabytkowe. Nikłe wartości zabytkowe prezentuje także grupa budynków, które z dawnej kompozycji elewacji zachowały jedynie układ otworów, a pozbawione zostały detalu architektonicznego (ul. Judyckiego 5, 9, ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 14, czy 10 Lutego 8).

Niektóre z obiektów, zwłaszcza narożnych, posiadają w adresie podwójną numerację lub drugą nazwę ulicy, lecz stanowią jeden budynek. W GEZ z 2015 r. były często ujmowane jako dwie karty adresowe, przy obecnej weryfikacji w takich przypadkach zakładano jedną kartę adresową (n.p.Stary Rynek 21/10 Lutego 1, Stary Rynek 6/Bogusława 2, Gdańska14/Wałowa).

Podczas prac terenowych przy weryfikacji Gminnej Ewidencji Zabytków uznano także, że kilka nowych obiektów powinno zostać włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków, ze względu na ich walory architektoniczne lub historyczne.

Powyższe wnioski z przeprowadzonej weryfikacji stały się podstawą wystąpienia Burmistrza Miasta Puck pismem z dnia 05.08.2019 r. do Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku o opinię w sprawie wyłączenia jak i włączenia opisanych wyżej obiektów (wpłynęło do PWKZ 08.08.2019).

W dniu 23.12.2019 r. Urząd Miasta Puck otrzymał opinię w przedmiotowej sprawie, wydaną przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku w dniu 17.12.2019 r .

Z przedstawionej przez Burmistrza Miasta Puck listy obiektów Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku pozytywnie zaopiniował wyłączenie z GEZ Miasta Puck poniżej wymienione budynki, głównie obiekty nie istniejące lub znacznie przekształcone:

- zespół domu kuracyjnego, Al. Lipowa 4
- budynek gospodarczy przy dworze, ul. Przebendowskiego 17
- budynek mleczarni, ul. Wejherowska 8
- hala w zespole przemysłowym, ul. Kopernika 4
- budynek mieszkalny, ul. Sambora 3
- oficyna, Stary Rynek /ul. Judyckiego

Natomiast PWKZ negatywnie odniósł się do wyłączenia z GEZ Miasta Puck pozostałych budynków, wskazując na niewielkie zmiany ich formy w stosunku do stanu ujęcia w GEZ w 2015 r.

Ponadto Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku wyraził pozytywną opinię co do włączenia do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Puck wszystkich obiektów proponowanych we wniosku. Są to obiekty:

- budynek magazynowy w zespole Morskiego Dywizjonu Lotniczego, ul. 10. Lutego 38

- ogrodzenie klasztoru elżbietanek, ul. 12 Marca
- budynek elektrowni, ob. Powiatowa Komenda Straży Pożarnej, ul. Mestwina 9-11
- budynek mieszkalny z tablicą pamiątkową, ul. Nowa 8
- budynek poczty, ul. Wałowa 1
- budynek mieszkalny, ul. Wałowa 4
- cmentarz ewangelicki, ob. teren zielony, ul. Wejherowska
- krzyż przydrożny i starodrzew, ul. Wejherowska
- kamienica, ul. Zamkowa 1.

Po uwzględnieniu opinii Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku ustalono ostatecznie liczbę obiektów ujętych w aktualnej Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Puck. **Zamieszczony poniżej wykaz liczy 292 kary adresowe zabytków, w tym 272 karty zabytków nieruchomych urbanistyki, architektury i zieleni komponowanej oraz 20 kart stanowisk archeologicznych.**

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW MIASTA PUCKA AKTUALIZACJA 2019

ZABYTki URBANISTYKI, ARCHITEKTURY, BUDOWNICTWA I ZIELENI

LP	OBIEKT	ULICA	NR	DATOWANIE	REJESTR ZABYTKÓW/ WEZ
1.	Układ urbanistyczny miasta			XIV-XX w.	A - 873
2.	Układ przestrzenny portu			XVII, XIX, lata 20 XX w.	WEZ
3.	Kamienica	1-go Maja	4	Pocz. XX w.	WEZ
4.	Budynek mieszkalny	1-go Maja	6	1900 r.	WEZ
5.	Budynek mieszkalny	1-go Maja	7	Koniec XIX w.	WEZ
6.	Kamienica	1-go Maja	8	Pocz. XX w.	WEZ
7.	Kamienica narożna	1-go Maja	10	Pocz. XX w.	WEZ
8.	Budynek mieszkalny	1-go Maja	10	2 poł. XIX w.	WEZ
9.	Kamienica narożna	1-go Maja	12	Koniec XIX w.	WEZ
10.	Gmach sądu	1-go Maja	15	Koniec XIX w.	WEZ
11.	Budynek mieszkalny	1-go Maja	16	Lata 30 XX w.	WEZ
12.	Budynek gospodarczy	1-go Maja	16	Lata 30 XX w.	WEZ
13.	Starodrzew	1-go Maja	16	Lata 30 XX w.	WEZ
14.	Aleja lipowa	1-go Maja		Koniec XIX w.	WEZ
15.	Park miejski	1-go Maja		Koniec XIX w.	WEZ
	Kamienica	10-go Lutego <i>Patrz Stary Rynek 21</i>	1		
16.	Kamienica	10-go Lutego	3	Koniec XIX w.	WEZ

17.	Budynek mieszkalny	10-go Lutego	6	1 poł.XIX w.	WEZ
18.	Budynek mieszkalny	10-go Lutego	8	Koniec XIX w., 2 poł. XX w.	
19.	Budynek mieszkalny	10-go Lutego	9	Koniec XIX w.	WEZ
20.	Budynek mieszkalny	10-go Lutego	10	Koniec XIX w.	WEZ
21.	Kamienica	10-go Lutego	11	Koniec XIX w.	WEZ
22.	Kamienica	10-go Lutego	13	Koniec XIX w.	WEZ
23.	Kamienica	10-go Lutego	14	1 ćw. XX w.	WEZ
24.	Budynek mieszkalny	10-go Lutego	18	Koniec XIX w.	WEZ
25.	Kamienica	10-go Lutego	19	Pocz. XX w.	WEZ
26.	Budynek mieszkalny	10-go Lutego	20	Pocz. XX w.	WEZ
27.	Budynek bramny	10-go Lutego	20	Pocz. XX w.	WEZ
28.	Ogrodzenie	10-go Lutego	20	Pocz. XX w.	WEZ
29.	Willa	10-go Lutego/ gen. J. Hallera	25	Pocz. XX w.	WEZ
30.	Budynek mieszkalny	10-go Lutego	27	Pocz. XX w.	WEZ
31.	Koszary	10-go Lutego	31	1912 r.	WEZ
32.	Ogrodzenie	10-go Lutego	33- 35	Pocz. XX w.	WEZ
33.	Budynek radiostacji w zespole Morskiego Dywizjonu Lotniczego	10-go Lutego, d. Szystowskiego 2	36	1924 r.	
34.	Budynek magazynowy w zespole Morskiego Dywizjonu Lotniczego	10-go Lutego	38	Lata 30 XX w.	
35.	Aleja lipowa	10-go Lutego		Pocz. XX w.	WEZ
36.	Park miejski z terenem strzelnicy i boiska, ob. park miejski	10-go Lutego		1928 r.	WEZ
	Cmentarz ewangelicki, ob. Park Dziejów Pucka	10-go Lutego <i>Patrz Morskiego Dywizjonu Lotniczego</i>		1 poł. XIX w., 1930 r., 2 poł. XX w.	WEZ
37.	Dom rybacki	12 Marca	2	Koniec XIX w.	WEZ
38.	Dom rybacki	12 Marca	5	Koniec XIX w.	WEZ
39.	Dom rybacki	12 Marca, d. Ceynowy 2	12	Koniec XIX w.	

40.	Klasztor elżbietanek, ob. szpital	12 Marca		1898 r.	WEZ
41.	Ogrodzenie klasztoru	12 Marca		1898 r.	
42.	Budynek mieszkalny	Abrahama	11	1 ćwierć XX w.	
43.	Dom rybacki	Aleja Kościuszki	1	Koniec XIX w.	
44.	Aleja kasztanowców	Aleja Kościuszki		Koniec XIX w.	WEZ
45.	Willa	Aleja Lipowa	20	1 ćw. XX w.	WEZ
46.	Willa	Aleja Lipowa	26	Lata 30 XX w.	WEZ
47.	Cmentarz rzymskokatolicki	Aleja Lipowa		1933 r.	WEZ
48.	Cmentarz żydowski	Aleja Lipowa		Koniec XIX w.	WEZ
49.	Park miejski, ob. Park Feliksa Nowowiejskiego	Aleja Lipowa		Koniec XIX w.	WEZ
50.	Aleja lipowa	Aleja Lipowa		Koniec XIX w.	WEZ
51.	Budynek mieszkalny siedliska	Adama Asnyka	48	Koniec XIX w.	WEZ
52.	Budynek gospodarczy siedliska	Adama Asnyka	48	Koniec XIX w.	WEZ
53.	Stodoła w siedlisku	Adama Asnyka	48	Koniec XIX w.	WEZ
54.	Kamienica	Bogusława	1, d.2	1 poł. XIX w., 1984 r.	A - 1132
	Kamienica	Bogusława Patrz Stary Rynek 6	2		
55.	Budynek mieszkalny	Bogusława	7	Koniec XIX w.	WEZ
56.	Budynek mieszkalny	Bogusława	8	Koniec XIX w.	WEZ
57.	Budynek mieszkalny	Bogusława	10	1 i 2 połowa XIX w.	WEZ
58.	Budynek mieszkalny	Bogusława	11	2 poł. XIX w.	WEZ
59.	Budynek mieszkalny	Bogusława	13	Koniec XIX w.	WEZ
60.	Kamienica	Ceynowy	1	2 poł. XIX w.	A - 1074
61.	Oficyna	Ceynowy	1	2 poł. XIX w.	WEZ
	Dom rybacki	Ceynowy Patrz 12 Marca 12	2	2 poł. XIX w.	
62.	Kamienica	Dworcowa	7	Koniec XIX w.	WEZ
63.	Budynek mieszkalny w zespole dworca kolejowego	Dworcowa	8	Koniec XIX w.	WEZ
64.	Dworzec kolejowy	Dworcowa	10	1899 r.	WEZ
65.	Budynek ekspedycji kolejowej w zespole dworca kolejowego	Dworcowa	10	Koniec XIX w.	WEZ
66.	Lokomotywnia w zespole dworca kolejowego	Dworcowa		Lata 20 XX w.	WEZ
	Kapliczka	Dworcowa Patrz Wojska Polskiego 28		Koniec XIX w.	
67.	Oficyna	Gdańska /Stary Rynek 11	1	Pocz. XX w.	WEZ
68.	Kamienica	Gdańska	2	Pocz. XX w.	WEZ
69.	Kamienica	Gdańska	6	Pocz. XX w.	WEZ

70.	Kamienica	Gdańska	8	Pocz. XX w.	WEZ
71.	Kamienica	Gdańska	10	Pocz. XX w.	WEZ
72.	Kamienica	Gdańska	12/1 2a	Pocz. XX w.	WEZ
73.	Kamienica	Gdańska/Wałowa	14	Pocz. XX w.	WEZ
74.	Kamienica	gen. J. Hallera	1	Koniec XIX w.	WEZ
	Budynek gospodarczy	gen. J. Hallera/ <i>Patrz Wejherowska 12</i>	1	Koniec XIX w.	
75.	Relikt bramy	gen. J. Hallera	1	Koniec XIX w.	WEZ
76.	Kamienica	gen. J. Hallera	2	Lata 30 XX w.	WEZ
77.	Willa	gen. J. Hallera	5	1 ćwierć XX w.	WEZ
78.	Willa	gen. J. Hallera	6	Pocz. XX w.	WEZ
79.	Budynek gospodarczy	gen. J. Hallera	6	Pocz. XX w.	WEZ
80.	Kamienica	gen. J. Hallera	7	1 ćwierć XX w.	WEZ
81.	Kamienica	gen. J. Hallera	9	Pocz. XX w.	WEZ
82.	Kamienica	gen. J. Hallera	11	Pocz. XXw.	WEZ
83.	Kamienica	gen. J. Hallera	13	Pocz. XX w.	WEZ
	Budynek gospodarczy	<i>Patrz Mestwina 2</i>	13	Pocz. XX w.	
84.	Aleja lipowa	gen. J. Hallera		Pocz. XX w.	WEZ
	Aleja lipowa	gen. J. Hallera/ Morskiego Dywizjonu Lotniczego <i>Patrz Morskiego Dywizjonu Lotniczego</i>			
85.	Szkoła parafialna	Ks. Judyckiego	1	Koniec XIX w.	WEZ
	Kościół par. p.w. św. Piotra i Pawła, cmentarz, mur z bramami	<i>Patrz Morska 4</i>			
86.	Budynek mieszkalny	Ks. Judyckiego	4	Koniec XIX w.	WEZ
87.	Budynek mieszkalny	Ks. Judyckiego	5	1 ćwierć XX w.	
88.	Budynek mieszkalny	Ks. Judyckiego	6	Koniec XIX w.	WEZ
89.	Budynek mieszkalny	Ks. Judyckiego	7	Pocz. XX w.	WEZ
90.	Kamienica	Ks. Judyckiego	9	1 ćwierć XX w.	
91.	Budynek mieszkalny	Ks. Judyckiego	11	Koniec XIX w.	WEZ
92.	Budynek mieszkalny	Kolejowa	2	Lata 30 XX w.	WEZ
93.	Budynek gospodarczy	Kolejowa	2	Lata 30 XX w.	WEZ
94.	Budynek gospodarczy	Kolejowa	2	Lata 30 XX w.	WEZ
95.	Budynek administracyjny w zespole przemysłowym	M. Kopernika	4	1 ćwierć XX w.	WEZ
96.	Mur w zespole przemysłowym	M. Kopernika	4	1 ćwierć XX w.	WEZ
97.	Starodrzew na terenie zespołu przemysłowego	M. Kopernika	4	1 ćwierć XX w.	WEZ
98.	Aleja lipowa	M. Kopernika	4	1 ćwierć XX w.	WEZ
99.	Dom rybacki	Marynarska	2	Koniec XIX w.	WEZ
100.	Dom rybacki	Marynarska	3	Koniec XIX w.	WEZ
101.	Kamienica	Mestwina	1	Lata 30 XX w.	WEZ

102.	Budynek gospodarczy	Mestwina	2	Pocz. XX w.	WEZ
103.	Kamienica	Mestwina	3	Lata 30 XX w.	WEZ
104.	Kamienica	Mestwina	5	Lata 30 XX w.	WEZ
105.	Budynek elektrowni, ob. Komenda Powiatowej Straży Pożarnej	Mestwina	9-11	1912 r., lata 30 XX w., 2018 r.	
106.	Dom wielorodzinny	Mestwina	13	Lata 30 XX w.	WEZ
107.	Budynek mieszkalny	Mestwina	16	Lata 30 XX w.	WEZ
108.	Budynek gospodarczy	Mestwina	16	Lata 30 XX w.	WEZ
109.	Willa	Męczenników Piaśnicy	1	1 ćwierć XX w.	WEZ
110.	Willa	Męczenników Piaśnicy	2	Połowa XX w.	
111.	Willa	Męczenników Piaśnicy	3	Lata 30 XX w.	WEZ
112.	Budynek gospodarczy	Męczenników Piaśnicy	3	Lata 30 XX w.	WEZ
113.	Willa	Męczenników Piaśnicy	5	Lata 30 XX w.	WEZ
114.	Kamienica	Męczenników Piaśnicy	6	Lata 30 XX w.	WEZ
115.	Willa	Męczenników Piaśnicy	7	Lata 30 XX w.	WEZ
116.	Willa	Męczenników Piaśnicy	9	Lata 30 XX w.	WEZ
117.	Willa	Męczenników Piaśnicy	10	Lata 30 XX w.	WEZ
118.	Budynek mieszkalny	Męczenników Piaśnicy	12	1 ćwierć XX w.	WEZ
119.	Aleja lipowa	Męczenników Piaśnicy		Koniec XIX w.	WEZ
120.	Budynek mieszkalny	Młyńska	1	1 ćwierć XX w.	WEZ
121.	Kamienica	Morska	1	Kon.XIX, XXw.	WEZ
122.	Kamienica	Morska	3	Pocz. XX w.	WEZ
123.	Kościół p.w. Św. Piotra i Pawła	Morska d. Judyckiego 1	4	XIII, XIV, XVI, XIX w.	A - 296
124.	Cmentarz przykościelny	Morska d. Judyckiego 1	4	XIV-XX w.	WEZ
125.	Mur z bramami	Morska d. Judyckiego 1	4	1863 r.	WEZ
126.	Kamienica	Morska	5	1898 r.	WEZ
127.	Kamienica	Morska	7	Koniec XIX w.	WEZ
128.	Kamienica	Morska	9	Koniec XIX w.	WEZ
129.	Browar	Morska d. ul. Zamkowa	11	Koniec XIX w.	
130.	Kamienica	Morska	13	Koniec XIX w.	WEZ
131.	Kamienica	Morska	15	Koniec XIX w.	WEZ
132.	Kamienica	Morskiego Dywizjonu Lotniczego	1	Pocz. XX w.	WEZ

133.	Szpital Cesarzowej Wiktorii Augusty, ob. budynek mieszkalny	Morskiego Dywizjonu Lotniczego	2	1899 r.	WEZ
134.	Oficyna z bramą i murem	Morskiego Dywizjonu Lotniczego	3	Pocz. XX w.	WEZ
135.	Kamienica narożna	Morskiego Dywizjonu Lotniczego / Pokoju	7	Pocz. XX w.	WEZ
136.	Budynek mieszkalny	Morskiego Dywizjonu Lotniczego	12	1 ćwierć XX w.	WEZ
137.	Budynek mieszkalny	Morskiego Dywizjonu Lotniczego	14	Lata 30 XX w.	WEZ
138.	Cmentarz ewangelicki, ob. Park Dziejów Pucka	Między Morskiego Dywizjonu Lotniczego a Gen.J. Hallera		1 połowa XIX w., 1930 r., 2 połowa XX w.	WEZ
139.	Aleja lipowa	Morskiego Dywizjonu Lotniczego/ gen. J. Hallera		Początek XX w.	
140.	Budynek mieszkalny	Nowa	2	Lata 30 XX w.	WEZ
141.	Budynek mieszkalny	Nowa	6	Koniec XIX w.	WEZ
142.	Budynek mieszkalny	Nowa	8	Lata 30 XX w.	
143.	Budynek mieszkalny	Nowa	10	Lata 30 XX w.	WEZ
144.	Budynek mieszkalny	Nowa	12	1 ćwierć XX w.	WEZ
145.	Budynek mieszkalny	Nowa	14	1 ćwierć XX w.	WEZ
146.	Kamienica	Nowa	16	Lata 30 XX w.	WEZ
147.	Dwór z ogrodem	E. Orzeszkowej	1	1 ćwierć XX w.	WEZ
148.	Kamienica	Plac Obrońców Wybrzeża	1	Lata 30 XX w.	WEZ
149.	Kamienica narożna	Pokoju	2	Koniec XIX pocz. XXI	WEZ
150.	Kamienica	Pokoju	6	Pocz. XX w.	WEZ
151.	Kamienica	Pokoju	9	Lata 20 XX w.	WEZ
152.	Kamienica	Pokoju	10	1 ćw. XX w.	WEZ
153.	Kamienica	Pokoju	12	1 ćw. XX w.	WEZ
154.	Budynek mieszkalny	Polna	3	1 ćw. XX w.	WEZ
155.	Zespół domów jednorodzinnych	Polna	7/9	1 ćw. XX w.	WEZ
156.	Budynek mieszkalny	Przebendowskiego	8	1 ćwierć XX w.	WEZ
157.	Budynek mieszkalny	Przebendowskiego	10	Pocz. XX w.	WEZ
158.	Budynek mieszkalny	Przebendowskiego	14	Koniec XIX w.	WEZ
159.	Dwór, ob. szkoła muzyczna	Przebendowskiego	17	XVIII, XIX, 2 połowa XX w.	A - 1469
160.	Budynek mieszkalny	Przebendowskiego	22	Lata 30 XX w.	WEZ
161.	Budynek gospodarczy	Przebendowskiego	22	Lata 30 XX w.	WEZ
162.	Budynek mieszkalny	Przebendowskiego	24	Lata 30 XX w.	WEZ
163.	Budynek gospodarczy	Przebendowskiego	24/2 6	Lata 30 XX w.	WEZ

164.	Budynek mieszkalny	Przebendowskiego	26	Lata 30 XX w.	WEZ
165.	Kapliczka	Przebendowskiego		1886 r, 2008 r.	WEZ
166.	Zespół cegielni	Rozgard	1	Połowa XIX w., 2 poł. XX w.	WEZ
167.	Budynek mieszkalny	Rozgard	1	Połowa XIX w.	WEZ
168.	Starodrzew	Rozgard	1	Połowa XIX w.	WEZ
169.	Szpaler starodrzewu przy ciągu spacerowym	Droga do Rozgardu		1887 r.	WEZ
170.	Kamienica	Sambora	5	Koniec XIX w.	WEZ
171.	Kamienica	Sambora	7	Pocz. XX w.	WEZ
172.	Kamienica	Sambora	8	1 cw. XX w.	
173.	Budynek mieszkalny	Sienkiewicza	2	Koniec XIX w., pocz. XXI w.	
174.	Budynek gospodarczy	Sienkiewicza	3	Koniec XIX w.	WEZ
175.	Budynek mieszkalny	Sienkiewicza	5	Pocz. XX w.	WEZ
176.	Budynek mieszkalny	Sienkiewicza	6	1 ćwierć XX w.	WEZ
177.	Budynek mieszkalny	Sobieskiego	3	Pocz. XX w.	WEZ
178.	Budynek mieszkalny	Sobieskiego	5	Koniec XIX w.	WEZ
179.	Kamienica	Sobieskiego	9	Pocz. XX w.	WEZ
180.	Kamienica	Sobieskiego	11	Lata 30 XX w.	WEZ
181.	Oficina	Sobieskiego	11a	Lata 30 XX w.	WEZ
182.	Kamienica	Sobieskiego	13	Lata 30 XX w.	WEZ
183.	Budynek mieszkalny	Sobieskiego	15	2 poł. XIX w.	WEZ
184.	Dwór miejski	Sobieskiego	17	2 poł. XIX w.	WEZ
185.	Ratusz	Stary Rynek	1	1865 r.	WEZ
186.	Kamienica	Stary Rynek	2	1 poł. XIX, pocz. XX w.	WEZ
187.	Oficina	Stary Rynek	3	1 poł. XIX, pocz. XX w.	WEZ
188.	Kamienica	Stary Rynek	5	2 poł. XIX w., 1905 r.	WEZ
189.	Kamienica	Stary Rynek	6	1725, 1802, 1928 r.	WEZ
190.	Kamienica	Stary Rynek	7	Poł. XIX w., pocz. XX w.	WEZ
191.	Kamienica	Stary Rynek	8	Poł. XIX w., pocz. XX w.	WEZ
192.	Kamienica	Stary Rynek	9	Poł. XIX w., 1906 r.	WEZ
193.	Kamienica	Stary Rynek	10	1 poł. XIX w., 1882 r., pocz. XX w.	WEZ
194.	Kamienica	Stary Rynek	11	1 poł. XIX w., 1865 r.	WEZ
195.	Kamienica	Stary Rynek	12	1 poł. XIX w., 1907 r.	WEZ
196.	Kamienica	Stary Rynek	13	1 Poł. XIX w., 1893 r.	WEZ
197.	Kamienica	Stary Rynek	14	1 poł. XIX w. , 1904 r.	WEZ
198.	Kamienica	Stary Rynek	15	2 poł. XIX w., 1904 r.	WEZ

199.	Kamienica	Stary Rynek	16	2 poł.XIX w., 1904 r.	WEZ
200.	Kamienica	Stary Rynek	17	Pocz. i kon. XVIII w., kon. XIX w.	A- 548
201.	Kamienica	Stary Rynek	18	Połowa XIX w., pocz. XX w.	WEZ
202.	Kamienica	Stary Rynek	19	1 poł. XIX w., pocz. i 2 poł. XX w.	WEZ
203.	Kamienica	Stary Rynek	20	1 poł. XIX w., pocz. XX w.	A- 546
204.	Kamienica	Stary Rynek	21	Poł. XIX w., 1887 r., pocz. XX w.	A- 547
205.	Kamienica	Stary Rynek	22	2 ćw. XIX w., 1906 r.	A- 549
206.	Kamienica	Stary Rynek	23	2 poł. XIX w., pocz. XX w.	WEZ
207.	Kamienica	Stary Rynek	24	1863, pocz. XX w.	WEZ
208.	Kamienica	Stary Rynek	25	1 poł. XIX w., 1882, pocz. XX w.	WEZ
209.	Kamienica	Stary Rynek	26	1 poł. XIX w., 1908 r., 2 poł. XX w.	WEZ
210.	Kamienica	Stary Rynek	27	Kon. XIX w., 2 poł. XX w.	WEZ
211.	Kamienica, ob. muzeum	Stary Rynek	28	XII w., 2 poł. XIX w., 2 poł. XX w.	A-1100
212.	Kamienica	Stary Rynek	29	Poł. XVIII, 2. Poł. XIX w., pocz. XXI w.	WEZ
213.	Kamienica	Stary Rynek	30	2 poł. XIX w., ok. 1900 r.	WEZ
214.	Kamienica	Stary Rynek	31	Koniec XIX w.	WEZ
215.	Kamienica	Stary Rynek	32	2 poł. XIX w., 1906 r.	WEZ
216.	Kamienica	Stary Rynek	33	Pocz. XX w.	WEZ
217.	Hangar Morskiego Dywizjonu Lotniczego	Szystowskiego	2	1912 r.	WEZ
	Budynek w zespole Morskiego Dywizjonu Lotniczego (Radiostacja)	Szystowskiego <i>Patrz 10 Lutego 36</i>	2		
218.	Budynek poczty	Wałowa	1	Lata 30 XX w.	
219.	Kamienica	Wałowa	4	Pocz. XX w.	
220.	Kamienica	Wałowa	9	Koniec XIX w.	WEZ
221.	Kamienica	Wałowa	10	Koniec XIX w.	WEZ
222.	Szpitalik, ob.muzeum	Wałowa	11	Koniec XIX w.	A- 550
223.	Kamienica	Wejhera	1	Koniec XIX w	WEZ

224.	Budynek gospodarczy	Wejhera	1a	Koniec XIX w	WEZ
225.	Kamienica	Wejhera	4	Koniec XIX w	WEZ
226.	Młyn parowy	Wejherowska/ ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 25	4	1906 r., koniec XX w.	
227.	Dom jednorodzinny	Wejherowska	11	1 ćw. XX w.	
228.	Budynek gospodarczy	Wejherowska d. gen. J. Hallera 1	12	Koniec XIX w.	WEZ
229.	Budynek mieszkalny	Wejherowska	14a	Koniec XIX w.	
230.	Budynek mieszkalny	Wejherowska	20	Koniec XIX w	
231.	Budynek gospodarczy	Wejherowska	20	Koniec XIX w	
232.	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Wejherowska	38	Pocz. XX w.	
233.	Budynek mieszkalny w siedlisku	Wejherowska	42	Koniec XIX w	
234.	Budynek gospodarczy w siedlisku	Wejherowska	42	Koniec XIX w	
235.	Stodoła w siedlisku	Wejherowska	42	Koniec XIX w	
236.	Aleja	Wejherowska		Koniec XIX w	
237.	Cmentarz ewangelicki, ob. teren zielony	Wejherowska		Koniec XIX w	
238.	Cmentarz ewangelicki św. Jerzego, ob. rzymskokatolicki	Wejherowska		2 połowa XVIII w., 2 połowa XX w.	
239.	Cmentarz rzymskokatolicki parafi św. Piotra i Pawła	Wejherowska		Koniec XIX w	
240.	Kapliczka	Wejherowska przy budynku nr 11		1814 r.	
241.	Krzyż przydrożny i starodrzew	Wejherowska przy budynku nr 20		2 ćw. XX w.	
242.	Starodrzew	Wejherowska/Mickiewiczza		1 ćw. XX w.	
243.	Starodrzew	Wejherowska/Helska		1 ćw. XX w.	
244.	Kamienica	Wojska Polskiego	3	Koniec XIX w.	WEZ
245.	Kamienica	Wojska Polskiego	5	Koniec XIX w.	WEZ
246.	Kamienica	Wojska Polskiego	9	Lata 30 XX w.	WEZ
247.	Kamienica	Wojska Polskiego	10-14	Lata 30 XX w.	WEZ
248.	Kamienica	Wojska Polskiego	13	Lata 30 XX w.	WEZ
249.	Kamienica	Wojska Polskiego	15	Lata 30 XX w.	WEZ
250.	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	24, d.18	Koniec XIX w.	WEZ
251.	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	25	Koniec XIX w.	WEZ
252.	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	28	Koniec XIX w.	WEZ
253.	Kapliczka przydrożna	Wojska Polskiego, d. ul. Dworcowa	28	Koniec XIX w.	WEZ
254.	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	29	Koniec XIX w.	WEZ
255.	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Wojska Polskiego	33	Koniec XIX w.	WEZ

256.	Willa	Wojska Polskiego	36	Lata 30 XX w.	WEZ
257.	Willa	Wojska Polskiego	42	1 ćw. XX w.	WEZ
258.	Słupki ogrodzenia	Wojska Polskiego	42	1 ćw. XX w.	WEZ
259.	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	44	Koniec XIX w.	WEZ
260.	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	51	1 ćw. XX w.	WEZ
261.	Kapliczka przydrożna	Wojska Polskiego		1752, 1878, 2009 r.	WEZ
262.	Aleja lipowa	Wojska Polskiego		Koniec XIX w.	WEZ
263.	Kamienica	Zamkowa	1	2 poł. XIX w.	
264.	Hotel „Zamkowy”	Zamkowa	2	4 ćw. XIX w.	WEZ
265.	Budynek szkoły	Zamkowa	3	Pocz. XX w.	WEZ
266.	Relikty kościoła ewangelickiego	Zamkowa		1845 r.	
267.	Wzgórze zamkowe z relikami zamku	Zamkowa		XI-XVIII w.	C-558
	Browar	Zamkowa <i>Patrz Morska 11</i>			
268.	Budynek mieszkalny	Żarnowiecka	4	Lata 30 XX w.	
269.	Budynek gospodarczy	Żarnowiecka	4	Lata 30 XX w.	
270.	Dom jednorodzinny	Żarnowiecka	16	Lata 30 XX w.	
271.	Budynek mieszkalny	Żarnowiecka	28	Lata 30 XX w.	
272.	Budynek mieszkalny	Żarnowiecka	32	Lata 30 XX w.	

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

L.P.	NR STANOWISKA	OBSZAR AZP	NR NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA	NR REJESTRU (nowy, stary)
1.	1.	04-42	27	zamek	Ś-Now.	C-558; 451/A
2.	2.	04-42	29	skarb	WŚ	
3.	3.	04-42	28	cmentarzysko grobów skrzynkowych	WEŻ-La wcz i śr.	
4.	4.	04-42	4	osada osada osada osada osada	Neolit Ś PŚ Now. WEŻ	C-481; 397/A
5.	5.	04-42	5	śląd osadnictwa	neolit	
6.	6.	04-42	6	osada śląd osadnictwa osada osada osada	neolit OWR WŚ Ś Now.	
7.	7.	04-42	7	osada śląd osadnictwa osada	Neolit OWR Ś	
8.	8.	04-42	8	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit MOP? Ś	
9.	9.	04-42	9	śląd osadnictwa osada	Neolit Ś	

10.	10.	04-42	10	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit WEŻ Ś	
11.	11.	04-42	11	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit MOP Ś	
12.	12.	04-42	12	śląd osadnictwa osada osada	neolit WŚ Ś	
13.	13.	04-42	13	śląd osadnictwa osada otwarta osada osada osada	Ś Ś WEŻ WŚ neolit	
14.	14.	04-42	14	osada osada osada	neolit WEŻ Ś	C-480;396/A
15.	15.	04-42	17	śląd osadnictwa osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada otwarta osada osada	neolit neolit WEŻ WŚ III okres EB OWR Ś MOP/OWR MOP	
16.	21.	04-42	23	osada śląd osadnictwa	neolit Ś	
17.	23.	04-42	23	port	WŚ	
18..	25	04-42	31	miasto lokacyjne (cegielnia, cmentarz, cmentarz przykościelny, fortyfikacje miejskie, fosa kościół)	Ś-Współcz.	
19.		04-41	21	Śląd osadnictwa	Now.	
20.		04-41	20	Śląd osadnictwa Osada Śląd osadnictwa	Neolit WŚ Now.	

UZASADNIENIE

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami stanowi zadanie własne gminy zgodnie z przepisami ustawy o samorządzie gminnym. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminę obowiązek opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami” uchwalanego przez Radę Miasta.

Opracowanie przyjęte iniejszą uchwałą to drugi Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck. Pierwszy powstał w 2015 r., a zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami konieczna jest jego aktualizacja w 4 letnim okresie czasowym, w związku z czym w 2019 r. pojęto prace mające na celu jej dokonanie.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Puck na lata 2020-2023 został pozytywnie zaopiniowany przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pismem RD.5120.2.2020.PŚ(MJ) z dnia 17 lipca 2020 r.

Program podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego. Treść programu stanowi załącznik do niniejszej uchwały.